

Linköpings universitet
IPP, Brobyggarna
Vuxenpedagogik 2

**Utrednings- och forskningsarbete
(10 poäng)**

Uppsats

Distansutbildning i språk

PÅ

GRUNDLÄGGANDE OCH KOMVUXNIVÅ

UR

ELEV- OCH LÄRARPERSPEKTIV

Lena Dafgård

**Handledare:
Liselott Assarsson
och
Katarina Sipos-Zakrisson**

VÅREN 1998

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING	1
DISTANSUTBILDNING I SPRÅK	4
INLEDNING	4
LITTERATURSTUDIE	6
Vad är distansutbildning?	6
Hur länge har det funnits distansutbildning?	10
Olika medier för distansutbildning	12
Interaktion i distansutbildningen	13
Språkteori	15
Undervisningsteori	16
Mål för utbildningen	16
Att vara distanslärare	17
Att vara distanselev	19
Varför väljer en del elever att studera på distans?	20
PRECISERAT PROBLEM	21
METOD FÖR INTERVJUUNDERSÖKNINGEN	22
Urval	23

Genomförande	24
Efterarbete	25
METOD FÖR ENKÄTUNDERSÖKNINGEN	25
Urval	26
Genomförande	26
Efterarbete	27
RESULTAT	28
Bortfall	28
RESULTAT AV UNDERSÖKNINGARNA AV DISTANSUTBILDNING I SPRÅK VID C3L/TYRESÖ KOMVUX	28
Ämnen och nivåer	28
Kön och ålder	29
Hur länge har eleverna studerat på distans?	32
Lärarnas erfarenhet av distansutbildning	32
Varför har eleverna valt att studera på distans?	33
Varför började lärarna med distansutbildning?	33
Vilken är den största skillnaden mellan distansutbildning och "vanlig utbildning", d v s utbildning som inte är på distans?	34
Individualisering	36
Sociala kontakter	38
Tekniska hjälpmedel för kommunikation	40

Har eleverna använt de tekniska hjälpmedel som har ingått i kursen?	42
Hur har dessa kommunikationssätt fungerat?	43
Kunskaper i IT	45
Datorvana	47
Tillgång till dator	51
Teknisk genomgång i samband med kursstarten	52
Teknisk support	57
Vad har varit lättast?	60
Vad har varit svårast?	61
Vad har fungerat mindre bra?	63
Vad har fungerat bra?	66
Distansutbildningens kvalitet jämfört med vanlig utbildning	68
Hur har eleverna trivts med att studera på distans?	71
Hur har lärarna trivts med att undervisa på distans?	74
DISKUSSION	75
REFERENSER	80
BILAGOR	

SAMMANFATTNING

I den här rapporten har mitt syfte varit att ta reda på **vad det innebär att vara elev/lärare i en distansutbildning i språk**. Med begreppet språk innefattas både svenska och främmande språk. De aspekter som jag har undersökt är *varför man väljer distansutbildning, vilka de största skillnaderna är mellan distansutbildning och utbildning som inte är på distans, hur individualiseringen påverkas, kvaliteten i distansutbildningen, hur de sociala kontakterna har fungerat, för- och nackdelar samt hur tekniken har fungerat*.

Samtliga elever som läser språk på distans på C3L/Tyresö komvux läsåret 1997/98 och de lärare som undervisar i språk på distans, (utom jag själv), har varit med i undersökningen. Bland eleverna har jag gjort en enkätundersökning, som de i de allra flesta fall har fått en per post, med frankerat svarskuvert med mitt namn och min adress på kuvertet. Några enkäter har också delats ut och samlats in i samband med lektioner, bl a för att öka svarsfrekvensen. För att få in så många svar som möjligt, har jag också tagit kontakt med de flesta eleverna per telefon. Enkäten har lämnats in anonymt, eftersom jag anser att det kan vara känsligt för eleverna när betyg är med i bilden.

Av de 53 elever som har varit med i urvalet för undersökningen, har jag fått in enkäter från 37 elever, d v s 70 %. Resultatet av undersökningen har analyserats med hjälp av fr a ett statistikprogram, "Statistica" och MS Excel har använts till ett mindre antal frågor. De öppna svaren har sammanställts i två olika s k synopser, och är i övrigt redovisade på ett beskrivande sätt.

Bland lärarna har jag gjort en intervjuundersökning, och samtliga intervjuer har spelats in på band. Intervjuerna med lärarna har transkriberats och därefter har jag gjort en s k synopsis över lärarnas svar, så att alla lärares svar på varje fråga placerats intill varandra, för att det ska bli tydligare att ta del av undersökningens resultat. I övrigt har resultatet från intervjuundersökningen redovisats på ett beskrivande sätt.

I undersökningen har den största gruppen varit elever som har läst svenska, i andra hand engelska och några tyskelever finns också med. De flesta elever har studerat på gymnasienivå, och de har studerat på distans mellan sex månader och tre år, men vanligast är att de har läst mellan ett halvår och ett år. Merparten av de som har lämnat in enkäten studerar på distans nu, och de flesta är kvinnor mellan 28 och 32 år.

Beträffande orsakerna till varför eleverna har valt att studera på distans, är arbete och/eller familj och svårigheter att komma ifrån de huvudsakliga skälen. Många talar också om att de har ont om tid och uppskattar flexibiliteten i distansutbildningen med

oberoende i tid och rum. Lärarna har valt distansutbildning för att de vill pröva på nya arbetsformer och är intresserade av att använda IT i undervisningen.

Den sociala kontakten har fungerat bra, tvärtemot vad man kanske tror. Endast en elev tyckte att den sociala kontakten med läraren inte hade fungerat bra, och vad gäller kontakterna med kurskamraterna, har de varit lite sämre än kontakterna med läraren, men bara två var negativa, en tyckte att det inte hade fungerat så bra och den andra tyckte att det hade fungerat dåligt. Vanligast är att man har någon form av kontakt ungefär varannan vecka både med läraren och kurskamraterna. Lärarna har också varit mycket nöjda med den sociala kontakten.

Beträffande vilken den största skillnaden var mellan distansutbildning och "vanlig utbildning", dvs utbildning som inte är på distans, varierar svaren en hel del. Några kategorier kan dock nämnas. Att det är mer självstudier, att utbildningsformen ställer högre krav på självdisciplin och planering, och även att eleverna upplever att distansutbildningen ställer högre krav på dem själva. Många har också tyckt att oberoendet i tid och rum är en viktig skillnad och tre elever har varit lite tveksamma till att språk lämpar sig för det här sättet att studera. Lärarna har angett olika skillnader i sina svar, men mer personlig kontakt med eleverna, öka individualisering och att stordriften i den utbildning som inte är på distans, har sina fördelar, är några av svaren.

Eleverna har också fått frågan om hur de uppfattar kvaliteten i distansutbildningen jämfört med utbildning som inte är på distans. Tolv elever har tyckt att det inte är någon skillnad i kvalitet, men 13 elever har tyckt att kvaliteten är bättre i distansutbildning. Fem tycker att den är sämre och sex har inte tagit ställning.

Totalt 19 elever anser att undervisningen blir mer individualiserad i distansutbildningen, åtta är av motsatt uppfattning och tio elever har inte tagit ställning. Hälften av lärarna tycker att undervisningen blir mer individualiserad på distans, medan en lärare anser att det kan vara svårare att uppnå individualisering, eftersom kontakten är glesare.

Beträffande vad som har varit svårt, har eleverna olika uppfattningar, men några har upplevt grammatiken, tekniken, planeringen av det egna arbetet och att förstå hur de ska arbeta, som svårt. Lärarna har upplevt det svårt att planera en bra kurs, problem med tekniken för eleverna, och ojämn arbetsbelastning.

De kommunikationssätt som har använts mest är e-post, telefon och post. Nästan samtliga elever är nöjda eller mycket nöjda med hur kommunikationssätten har fungerat. 75% av eleverna har använt de tekniska hjälpmedel som har ingått i kursen medan

11 % inte har gjort det. Samtliga lärare är nöjda med hur kommunikationssätten har fungerat, men några är intresserade av att pröva andra system t ex WebCT.

13 elever har uppgivit att de har ganska stor datorvana, och lika många anser att de har liten datorvana. Åtta elever säger sig ha stor datorvana och tre har ingen alls. Nästan alla elever ha tillgång till dator hemma och ca 15 elever kan också utnyttja dator i skolan eller på arbetet. Lärarna har tillgång till dator både hemma och på skolan, men tycker att det ibland är svårt att koncentrera sig på att t ex rätta på sin arbetsplats. En del lärare har också upplevt att en viss brist på datorer i arbetsrummet, som nyligen har åtgärdats.

Knappt hälften av eleverna har inte haft eller inte deltagit i någon teknisk genomgång i samband med kursstarten och att komma igång med tekniken har många upplevt som ett problem. De som hade teknisk genomgång, fick fr a information om First Class och några om e-post och filhantering också. Ca 2/3 av eleverna tycker att den tekniska genomgången har varit tillräcklig, bara 15 elever har haft tillgång till teknisk support från skolan och nio är inte så nöjda med supporten.

Nästan trefjärdedelar av eleverna tycker att tekniken har fungerat mycket bra eller ganska bra. Alla lärarna anser att tekniken har fungerat bra, med undantag av en del problem i början. Drygt 80 % av eleverna säger sig ha haft tillräckliga kunskaper i IT för att klara kursen, medan ca 8 % inte har haft de kunskaper de tycker behövs. Ca 57 % har tyckt att de har fått ökade kunskaper genom att använda datorn i sin utbildning, medan ca 30 % inte tycker det. Lärarna anser också att de har haft tillräckliga kunskaper i IT för att kunna genomföra kurserna.

Beträffande vad eleverna tycker har fungerat mindre bra, är det framför allt tekniken som dominerar. Bristande information om hur tekniken ska användas, tekniska problem och bristande kunskaper i data är några av de vanligaste svaren. Även lärarna har upplevt brister beträffande tekniken. Lärarna har fått ägna mycket tid i början åt att hjälpa eleverna med tekniska problem, och har inte alltid haft kunskaper nog att klara av det. En del elever har inte fått igång tekniken, och därför har lärarna fått söka andra vägar för kommunikation än de som var avsedda för kursen från början.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att de allra flesta, 32 elever av de 37 som har svarat på enkäten, har trivts med att studera på distans, och så många som 31 elever kan tänka sig att studera på distans igen. Alla lärarna har också trivts med att arbeta på distans, och alla är också intresserade av att ha distanskurser i fortsättningen. Den sociala kontakten blir inte sämre av distansstudier, men det är viktigt att tekniken går igenom ordentligt och att det finns tillgång till teknisk support, när eleverna behöver det.

DISTANSUTBILDNING I SPRÅK

INLEDNING

Utbildning får allt större betydelse i dagens samhälle och är nödvändig för samhällets utveckling. Utbildning har blivit en nödvändighet för att överleva, för företag för att kunna konkurrera och för arbetstagare för att få ett arbete. Förändringar på arbetsmarknaden och förändringar beträffande vilka arbetsuppgifter som behöver utföras, är två faktorer som gör att man inom utbildningen måste använda andra metoder och förändra synen på utbildning och kompetensutveckling¹. En sådan metod kan vara distansutbildning, som för många är just en möjlighet till kompetensutveckling.

Den här rapporten kommer att handla om distansutbildning i språk på grundläggande och komvuxnivå ur lärarens och elevens perspektiv. Med språk avses här både svenska och främmande språk.

Mitt eget intresse för distansutbildning väcktes för drygt tre år sedan, när jag blev tillfrågad om jag ville ha en kurs i engelska, gymnasiets kurs A, på distans, för personal vid Telia. Jag arbetade på C3L/Tyresö komvux², och där hade man redan haft flera kurser i matematik på distans för Telias personal, men detta skulle bli den första språkkursen. Kursen skulle bedrivas med hjälp av datorkommunikation och ett konferenssystem som heter First Class. Jag tyckte det lät intressant och spännande, och eftersom jag är dataintresserad och dessutom bor ute på landet och gärna skulle resa mindre till arbetet, tackade jag ja till erbjudandet. Det gav läraryrket en ny dimension, att man faktiskt skulle kunna sitta hemma och undervisa!

Sedan dess har jag haft ytterligare fyra distanskurser i engelska, både A och B, jag har fått möjlighet att skriva läromedel i engelska för gymnasiets A- och B-kurser, "The DL

¹ Distansutbildning med datorstöd (1990), del 1, s 1

² C3L = Centrum för Livslångt Lärande.

Connection"³, och jag har också själv studerat flera kurser på distans; "Idrottspedagogik", (5 p), "IT Bas", (5 p), och "IT, pedagogiken och skolan", (5 p) och nu senast "Vuxenpedagogik 2", (20 p).

Jag har trivts mycket bra med distansutbildning som utbildningsform, både som lärare och elev. Min erfarenhet från de här åren har lärt mig att distansutbildning skiljer sig från "vanlig utbildning", d v s utbildning som inte är på distans, på många sätt. Det ställer andra krav både på lärare och elever. Förutom att man ofta använder teknik i någon form i modern distansutbildning, och det innebär särskilda frågeställningar om vilken teknik som passar bäst för en viss utbildningssituation och noggranna reflektioner över hur man använder tekniken på bästa sätt, kräver distansutbildningen också en annorlunda metodik.

Men trots att jag har arbetat en hel del med distansutbildning, känner jag att jag fortfarande har mycket kvar att lära, och att området är betydligt mer komplext än vad man kanske tror från början. Mycket av det som har skrivits om distansutbildning gäller universitetsnivå, men eftersom utbildningsformen ökar även på grundläggande- och komvuxnivå, är det viktigt att undersöka hur distansutbildningen fungerar även på de utbildningsnivåerna, så att man kan göra förbättringar till kommande kurser och utveckla distansutbildningen inför framtiden. Den mycket snabba tekniska utvecklingen gör också att metoderna för distansutbildning hela tiden kan förändras och förbättras, och verktygen för kommunikation kan bli bättre.

Eftersom distansutbildning är något som verkligen intresserar mig, bestämde jag mig för att min uppsats skulle handla om att vara distanslärare/distanselev, för att skaffa mig ytterligare kunskap om distansutbildning som fenomen och kunskap om hur distansutbildningen i språk har fungerat på min arbetsplats, C3L/Tyresö komvux. Kunskap om det sistnämnda har jag skaffat mig genom att genomföra en kvalitativ intervjuundersökning bland lärarna och kvantitativ enkätundersökning bland eleverna.

Eftersom jag själv är språklärare och bl a undervisar i ämnena engelska, franska och svenska, bestämde jag mig för att begränsa mig till distansutbildning i språk. I språk räknar jag in både främmande språk och svenska, eftersom dessa ämnen består av ungefär samma komponenter som muntlig och skriftlig träning, grammatik, litteraturstudier m m.

³ "The DL Connection", (The Distance Learning Connection) skriven av författaren, Lars-Åke Käll och Christer Johansson och utgiven på Gleerups Förlag 1998.

LITTERATURSTUDIE

Vad är distansutbildning?

"Anyone professionally involved in education is obliged to presume the existence of two forms of instructions which are strictly separable: traditional face-to-face teaching based on interpersonal communication and industrialized teaching which is based on an objectivized, rationalized, technologically-produced interaction".

O. Peters, 1973⁴

Man hör allt oftare termen distansutbildning nämnas i utbildningssammanhang, men vad innebär det egentligen?

Universitetsstyrelsen definierar begreppet distansutbildning på följande sätt:

"Distansutbildning är en utbildningsform där studerande och lärare är åtskilda i tid och / eller rum och där tvåvägskommunikation i huvudsak sker genom icke traditionella medel"⁵. Senare gjordes en ändring i ICDE:s definition i Distansrådets dokument från 1993-06-30, till att "merparten av dialogen ... sker med stöd av distansöverbyggande metod och teknik"⁶. Den Svenska riksorganisationen för distansundervisning (SVERD), har följande definition: "Distansutbildning kännetecknas av att den studerande tillägnar sig kunskaper och färdigheter oberoende av tid och rum och den innehåller två huvudkomponenter, nämligen ett undervisande material och en dialogmöjlighet"⁷.

Man kan också säga att "Distansutbildning innefattar alla utbildningsformer där

- läraren och den studerande är fysiskt skilda från varandra
men där, trots detta,
- någon form av tvåvägskommunikation förekommer mellan dem, med hjälp av ett eller flera medier"⁸.

⁴ Keegan (1996), s 77

⁵ Formuleringen är ICDE's (International Council for Distance Education) definition och är hämtad ur Universitetsstyrelsens beslut 1990-03-30, Fogelberg (1995), s 1

⁶ Fogelberg, (1995), s 1

⁷ Långt och mycket nära (1992), s 19

⁸ Bååth (1994), s 10

När det gäller olika former av distansutbildning, råder det en begreppsförvirring. Många gånger används termen distansutbildning som en beteckning på en mängd olika former av utbildning. Ofta när man talar om distansutbildning, avses en undervisning som dels är på distans och dels kombinerad med någon form av närundervisning, men denna närundervisning ingår egentligen inte i begreppet distansutbildning enligt t ex Bååth⁹.

Andra termer som ofta används för distansutbildning är

- *"Open learning, ("öppet lärande")*
- *Flexible learning ("flexibelt lärande")*
- *Flerformsundervisning*
- *Home study*
- *Självstudier*¹⁰

Open learning innebär en form av utbildning där man har öppen antagning och i övrigt fria studieformer och kan alltså precis lika gärna vara närutbildning som distansutbildning och har följaktligen inget direkt med distansutbildning att göra¹¹.

Flexible learning och *flerformsundervisning* används om kombinationer av närundervisning med vissa inslag av distansundervisning, men det är bara om det förekommer någon två- eller flervägskommunikation på distans, vilket det inte alltid gör, som man kan tala om distansutbildning¹².

Home study är det som ofta kallas korrespondensundervisning eller brevkurs och termen har länge använts i England och USA. Undervisningen sker alltså till största delen genom tryckt material och tvåvägskommunikationen uppnås genom brev. Idag förekommer den här utbildningsformen inte enbart i hemmen, utan också på arbetsplatser, vid studiecentra etc, så termen är inte längre helt relevant¹³.

Självstudier är inte samma sak som distansstudier, men ingår i de flesta utbildningar. Eftersom distansutbildning innebär studier med lärarstöd är det inte korrekt att kalla distansutbildning för självstudier¹⁴.

Många författare har också lanserat olika teorier om distansutbildning, men teorierna är lika många som antalet författare, och författarna har mycket svårt att enas om en gemensam teori. Bland författarna kan nämnas;

⁹ Bååth (1994), s 11-12

¹⁰ Bååth (1994), s 11

¹¹ Bååth (1994), s 11

¹² Bååth (1994), s 11

¹³ Bååth (1994), s 11

¹⁴ Bååth (1994), s 11

- "Delling's process model of 1966 (Keagan 1986)
- Wedemeyer's liberal, individualizing "*independant study*"(1981)
- Sewart 's suport model, called "*continuity of concern*"(1981)
- Bååth's two-way communication (1982)
- Peter's view of distance education as an industrialized form of teaching and learning (1983)
- Holmberg's theory of the guided didactic conversation(1983)
- Smith's student-centred small-scale approach of 1983 (Keagan 1986)
- Holmberg's normative teaching theory for distance education(1985)
- Perraton's three interrelated systems of teaching, administration, and assessment (1987)
- Keegan's theory of the reintegration of the teaching acts (1990)
- Saba's model of the dynamic interrelationship of dialogue and structure (1990)
- Verduin och Clarke's three dimensional model included: dialogue/support, structure/specialized competence, general competence/self-directedness (1991)"¹⁵

och

"Moore's theory of transactional distance included the concept of dialogue, structure, and the characteristics of each learner (1990,1991)"¹⁶.

Jag har dock valt att inte närmare presentera dessa teorier, eftersom många av dem inte är applicerbara på den typ av utbildning som mina undersökningar gäller. Ofta bygger teorierna på distansutbildning i stor skala på universitetsnivå och mina undersökningar är genomförda på grundläggande- och komvuxnivå med utbildning endast i liten skala.

¹⁵ Sauvé (1993), s 98

¹⁶ Sauvé (1993), s 98

Om man vill sammanfatta vad teori och praktik är i distansutbildningen skulle den kunna innefatta följande punkter enligt Keegan:

- Distansutbildning är ett sammanhängande och avgränsat fält av utbildningens område. Den innefattar kurser på distans på grundläggande, gymnasial, yrkesinriktad och i högre utbildningar såsom högskola och universitet, både inom privat och offentlig sektor. Utbildningsformen har existerat i över hundra år och finns idag i de flesta länder.
- Distansutbildning är ett utbildningssystem. Den kan innefatta fullständiga utbildningsprogram för både barn och vuxna, med undantag från traditionell, muntlig gruppbaserad undervisning. Distansutbildningen har sin egen didaktiska struktur och sina egna halvindustriella metoder.
- Distansutbildning är en form av utbildning som innebär problem för administratörer, lärare och elever. Den karakteriseras av den bräcklighet som gäller all icke-traditionell utbildning. Dessa svårigheter handlar om kvalitet, kvantitet och status för utbildning på distans. Väl genomförd distansutbildning har som mål att finna lösningar på dessa svårigheter som finns i distansutbildningen.
- Distansutbildning är en nödvändig del av de flesta nationella utbildningssystem¹⁷.

Man skulle också kunna säga att distansutbildning är en form av utbildning som karakteriseras av följande:

- En halvpermanent separation av lärare och elev under hela inlärningsprocessen. (Detta skiljer distansutbildningen från traditionell utbildning som sker "öga mot öga").
- Inflytande från en utbildningsorganisation både när det gäller planering och iordningställande av utbildningsmaterial samt tillhandahållande av olika typer av elevsupport. (Detta skiljer distansutbildningen från rena självstudier och självinstruerande kurser).
- Användning av tekniska media – tryckt material, audiovisuell media, videospelningar eller datorer – för att genom dessa media skapa en kontakt mellan läraren och eleven och förmedla kursens innehåll.

¹⁷ Keegan (1996), s 12

- Användning av tvåvägskommunikation så att eleven kan utnyttja eller till och med ta initiativet till dialog. (Detta skiljer distansutbildningen från andra användare av teknik inom utbildning).
- Den halvpermanenta frånvaron av studier i grupp genom inlärningsprocessen så att eleverna oftast undervisas på individuell basis mer än i grupper, med möjligheter till enstaka träffar, antingen "öga mot öga" eller med hjälp av tekniska hjälpmedel, av både didaktiska och sociala skäl¹⁸.

Hur man definierar distansutbildning, finns det alltså många olika uppfattningar om. En del ser det snävare perspektivet, att ska man kalla det distansutbildning, så skall all undervisning ske på distans, (t ex Bååth), medan andra anser att distansutbildning även kan ha inslag av närundervisning, (t ex Keegan).

Den utbildningsform som jag kommer att beskriva i den här uppsatsen är just en sådan form av distansutbildning, där det ingår inslag av närundervisning, och som följaktligen egentligen inte är renodlad distansutbildning. Problemet är att det saknas en riktigt bra term för att särskilja distansutbildning med inslag av närundervisning från ren distansutbildning, som endast sker på distans.

När man talar om distansutbildning, kan det också vara betydelsefullt att skilja de två perspektiv åt som begreppet distansutbildning täcker, nämligen elevens perspektiv; eleven bedriver *distansstudier* och lärarens perspektiv; läraren ger *distansundervisning*¹⁹.

Man brukar också tala om att utbildningsinstituten som bedriver distansutbildning är av två olika typer, "*enformstyp*", (*single mode*), man sysslar enbart med distansutbildning eller "*tvåformstyp*", (*dual mode*), vilket innebär att man har både distansutbildning och utbildning som inte är på distans.²⁰ C3L/Tyresö komvux, där de två undersökningarna är gjorda som jag kommer att behandla i min uppsats, är av "*tvåformstyp*", dual mode.

Hur länge har det funnits distansutbildning?

Eftersom distansutbildning har blivit alltmer populärt under senare år, är det lätt att förledas att tro att det är en helt ny undervisningsform, vilket är helt felaktigt. Snarare är det så att distansutbildning i organiserad form har bedrivits i över hundra år.

¹⁸ Keegan (1996), s 50

¹⁹ Långt bort och mycket nära (1992), s 18

²⁰ Bååth (1994), s 14

Det äldsta säkra spåret av distansutbildning har hittats i Sverige och det är samtidigt det äldsta spåret man har hittat i världen. Det är daterat 1 juli 1833 och är en annons ifrån "Lunds Weckoblad"²¹:

A Card

The undersigned respectfully intimates to those Ladies and Gentlemen, in the adjacent towns, who study Composition through the medium of the *Post*, that the Address for the month of August will be Little Grey Friars Street, Lund. *A.J. Meuller*.

Från början såg man med skepsis på det här sättet att undervisa och menade att någon utbildning värd namnet knappast kunde bedrivas, om de studerande inte satt på samma ställe som läraren och lyssnade på honom/henne. Men trots detta, studerade hundratusentals människor bara i Sverige på korrespondensskolor som t ex Brevskolan och Hermods²².

Det som vi menar med distansutbildning idag, är faktiskt den tredje generationens distansundervisning. Den första var just brevkurser, som t ex Brevskolan och Hermods organiserade. Den andra generationens distansutbildning använder ofta radio, TV och datorer, men den viktiga skillnaden mellan den andra och tredje generationens distansundervisning, är att den tredje har tonvikten på tvåvägskommunikation och att den som studerar bland annat kan använda elektroniska brevsystem, databaser m m²³.

Man kan också se distansutbildning från perspektivet av tre utvecklingsstadier: korrespondenskurser, telekonferens och datorkommunikation²⁴.

²¹ Bååth (1994), s 13

²² Bååth (1996), s 9

²³ Distansutbildning med datorstöd (1990), del 1, s 2

²⁴ Garrison (1993), s 17

Olika medier för distansutbildning

Man brukar dela upp medierna som man använder för kommunikation i två delar: envägsmedier och två- och flervägsmedier²⁵.

Envägsmedier är

- Tryckt material (t ex studiehandledning)
- Ljudkassetter
- Radioprogram
- Videokassett
- TV-program
- Datorprogram
- Videoskivor

Två- och flervägsmedier är

- Brev
- Fax
- Telefonsamtal
- Elektronisk post

Det finns dessutom följande sätt för att uppnå *flervägs*kontakter, t ex att få en "klassrumskänsla" på distans:

- Datorkonferens²⁶
- Telefonmöten och telefonkonferenser
- Videokonferenser/Bildtelefoni (o d)²⁷.

Man kan säga, som en tysk forskare uttryckte sig; "distansutbildningen står på två ben"²⁸. Det innebär att undervisningen sker dels genom materialet som eleven får och dels genom dialogen med läraren och kurskamrater²⁹.

²⁵ Bååth (1994), s 22

²⁶ "Datorkonferens kan definieras som "en form av elektronisk kommunikation, där det finns konferensrum där eleverna kan läsa, skriva, göra inlägg och gå med i olika möten som innehåller olika tema", (Från Distansutbildning med datorstöd, (1990), del. 2 s 8

²⁷ Bååth (1994), s 22

²⁸ Bååth (1994), s 24

²⁹ Bååth (1994), s 24

När det gäller teknikens användning i distansutbildningen kan man dela in funktionerna som tekniken fyller i den distansöverbyggande och den pedagogiska funktionen. Den distansöverbyggande funktionen används för att "få fram" kunskapen till mottagaren. Förutom distribution av bild, text och ljud kan det innebära någon form av dialog mellan lärare och elev eller mellan elever. Det kan ske både asynkront och synkront³⁰. Med synkront menas att lärare och elev är oberoende av rum men är beroende i tid, och asynkront är när elev och lärare kan kommunicera oberoende av både tid och rum³¹. När man talar om den pedagogiska funktionen menar man att nya möjligheter till kunskapsförmedling och inläring skapas tack vare de nya medierna. I praktiken kommer dessa två funktioner dock att överlappa varandra³².

Tekniken får allt större betydelse inom distansutbildningen bl a beroende på följande:

- Ett allt större urval av teknik blir mer lättillgänglig för blivande distanselever.
- Kostnaderna för tekniken sjunker snabbt.
- Tekniken blir allt mer användarvänlig, både för lärare och elever.
- Tekniken utvecklas till att ge större pedagogiska möjligheter.
- Institutioner som bedriver distansutbildning kommer att få allt svårare att stå emot det politiska och sociala trycket, som ser tekniken som en absolut nödvändighet³³.

Men samtidigt är det viktigt att komma ihåg en del av nackdelarna med användningen av tekniken: tekniken fungerar inte alltid, programvaran är svår att använda, varken lärare eller elever har tillräcklig datorvana och en del elever har inte tillgång till egen dator³⁴, vilka är synpunkter som också kommer fram i mina undersökningar.

Interaktion i distansutbildningen

Det finns i huvudsak tre olika typer av interaktion i distansutbildningen. Den första typen är interaktionen mellan eleven och innehållet eller ämnet. Den andra typen av interaktion är mellan läraren och eleven och den tredje typen är mellan eleverna³⁵.

³⁰ Dahllöf, Grepperud och Palmlund (1996), s 121

³¹ Långt bort och mycket nära (1992), s 64-65

³² Dahllöf, Grepperud och Palmlund (1996), s 121

³³ Bates (1993), s 213

³⁴ Dahllöf, Grepperud, Palmlund (1996), s 124

³⁵ Moore (1993), s 19

Interaktion mellan eleven och innehållet/ämnet

Interaktionen mellan eleven och utbildningens innehåll eller ämne är helt avgörande för att utbildning överhuvudtaget ska komma till stånd. Det är just den intellektuella interaktion med innehållet/ämnet som resulterar i förändringar i elevens förståelse, elevens perspektiv eller kognitiva strukturer i elevens medvetande³⁶.

Interaktion mellan elev och lärare

I interaktionen mellan elev och lärare, har lärarna samma mål som inom utbildning som inte är på distans³⁷.

Syftena med tvåvägskommunikation mellan elev och lärare i distansutbildning kan beskrivas på följande sätt:

- Eleven ska få uppmuntran och stöd av läraren/handledaren för att få ökad motivation och intresse
- Läraren/handledaren ska underlätta elevens inläring genom att rätta, diskutera, kommentera och förklara runt de uppgifter som eleven gör
- I sin kontakt med läraren/handledaren ska eleven få möjlighet att utveckla sitt sätt att tänka och reflektera över kunskap
- Elevens framsteg ska bedömas och utvärderas, så att eleven själv kan få en uppfattning om sin utbildningsnivå och sitt behov, vilket innebär att undervisningen kan anpassas efter elevens behov³⁸.

Interaktion mellan elever

Interaktion mellan elever kan antingen ske med eleven ensam eller i grupp, och med och utan läraren närvarande i realtid. Även om undervisning ofta organiseras i grupper eller klasser av andra skäl än rent pedagogiska, kan interaktionen mellan elever ha mycket stor betydelse för inläringen³⁹. Eleverna kan hjälpa och stötta varandra, vilket också kan ge en hög grad av inläring.

³⁶ Moore (1993), s 20

³⁷ Moore (1993), s 20

³⁸ Holmberg (1995), s 104-105

³⁹ Moore (1993), s 22

Språkteori

Eftersom det är just distansutbildning i språk som den här uppsatsen handlar om, behöver även inlärningsperspektivet av främmande språk belysas.

För att undervisa i språk och underlätta inläring av ett modernt språk, är det nödvändigt att ta hänsyn till och reflektera över ett antal faktorer som t ex; språkteori, mål för utbildningen, vilket kan vara färdigheter beträffande att läsa, förstå, tala m m, den studerandes syn på inläring, (en person som aktivt söker kunskap eller en person som mekaniskt gör övningar enligt "drillmodell", hur undervisningen är planerad, (att läraren fungerar som handledare och stöd eller att läraren leder mekaniska drillövningar) och vilken kunskapsteori, (induktiv eller deduktiv), man har som utgångspunkt⁴⁰.

När det gäller grundläggande principer för språkteori, presenterade Ferdinand Saussure vid sekelskiftet vad som avses med språk som ett ämne för studier. Han gör en skillnad mellan "la langue" och "la parole". "La langue" står för en kod eller ett system och "la parole" är språket som används i en speciell situation. Senare kom Noam Chomsky att benämna detta lingvistisk kompetens och praktisk språktillämpning⁴¹.

Frågan som många lingvister har ställt sig är, om vår kognitiva struktur från början är mottaglig för en slags allmän grammatik som kan anses vara ett gemensamt mänskligt arv. Någon som talar för detta, är att alla barn mycket snabbt lär sig komplicerad jämförbar grammatik. Vår förmåga att generalisera information och att skapa hypoteser hänger samman med det anlaget. Det är på detta antagande som Noam Chomsky grundar sin generativa transformationsgrammatik. Han anser att de olika språkens varierande system är ytliga speglingar av en och samma djupstruktur. Chomsky antar att:

"knowledge of language – a grammar – can be acquired only by an organism that is "preset" with a severe restriction on the form of grammar. This innate restriction is a precondition, in the Kantian sense, for linguistic experience, and it appears to be the critical factor in determining the course and result of language learning."⁴²

Lämpar sig då främmande språk för distansutbildning? Det har funnits distansutbildning i språk sedan slutet av 1800-talet, även om dessa kurser var av korrespondensform och läraren och eleven egentligen aldrig träffades. Det finns inget hållbart argument till varför något språk skulle vara olämpligt för distansutbildning. Tvärtom finns det många

⁴⁰ Holmberg (1989), s 1

⁴¹ Holmberg (1989), s 1

⁴² Holmberg (1989), s 2

bevis på att det är en effektiv utbildningsform, även om muntlig träning och konversation ofta ställer krav på att läraren och eleven träffas "öga mot öga"⁴³.

Undervisningsteori

Förutom teorier om språket, är det också nödvändigt att ta i beaktande de teoretiska synsätt som nära förknippas med distansutbildning, oavsett i vilket ämne utbildningen ska bedrivas. Här ligger tonvikten på kommunikation, som är kärnan i all utbildning. Man kan dela upp kommunikation i två olika typer; verklig och simulerad kommunikation. Verklig kommunikation är korrespondens av olika slag, telefonsamtal, ljudkassetter, datorer m m, medan simulerad kommunikation kan vara t ex en studiehandledning. När det gäller den simulerade kommunikationen är det mycket viktigt hur materialet presenteras, vilken stil man använder. Den kan t ex ha karaktären av ett samtal. Detta innebär att man skall sträva efter en lättillgänglig presentation av ämnet på ett vardagligt språk, lagom mängd information, och att målsättningen också ska vara att känslomässigt engagera eleven, så att han eller hon blir personligt engagerad i ämnet och dess frågeställningar. En personlig stil, som bl a innebär att man använder personliga och possessiva pronomen är också viktigt. Det är mot denna bakgrund av lingvistiska teorier och utbildningsteorier som distansutbildning i främmande språk måste ses⁴⁴.

Mål för utbildningen

Utbildning i språk har en mängd olika mål. I vissa fall kan det vara förmågan att förstå en text på målspråket, i andra fall kan det vara förmågan att tala språket relativt flytande, som är målet för utbildningen⁴⁵.

Den utbildning som kommer att behandlas i den här rapporten, har samma mål som finns i 1994 års läroplan för de frivilliga skolformerna, Lpf 94. En mindre del av eleverna som ingår i undersökningen som rapporten handlar om, har läst grundläggande utbildning i engelska, men merparten av kurserna på distans som jag har gjort undersökningarna om, har bedrivits på gymnasial nivå. Jag har därför valt att här ta upp exempel på mål för gymnasiets kurser. Även om utbildningarna i rapporten är på distans, är målen för utbildningarna desamma som vid motsvarande utbildning som inte

⁴³ Holmberg (1989), s 1

⁴⁴ Holmberg (1989), s 2-3

⁴⁵ Holmberg (1989), s 3

är på distans. Därför är det viktigt att ta upp utbildningens mål. Som exempel på mål från läroplanen, Lpf 94 kan nämnas följande:

Engelska, kurs A:

"Målet för kursen är att eleverna skall kunna förstå och aktivt använda engelska i tal och skrift i vardagslivet, i arbetslivet och för fortsatta studier. Kursen skall fördjupa elevernas kunskaper om engelskspråkiga länder, öka förståelsen för andra kulturer samt ge eleverna vidgade kunskaper om språk och språkinläring. Undervisningen skall ge eleverna tilltro till den egna förmågan att kommunicera på engelska"⁴⁶

Svenska, kurs B: Språk – litteratur - samhälle

"Målet för kursen är att eleverna skall få tillämpa, bredda och fördjupa sina kunskaper enligt studieinriktning och behov. De skall tillägna sig kunskaper om hur språket och litteraturen avspeglar samhället och kulturen. Ett historiskt perspektiv i studierna skall ge kunskap om liv och tänkande i det förflutna, samtidigt som kunskapen om nuet därigenom skall få djup och bredd. Eleverna skall få möjlighet att på ett fördjupat sätt och med olika arbetsformer sätta litteraturläsningen och språkstudierna i centrum. I samband med läsning i ett historiskt och jämförande perspektiv studeras språkets utveckling och bruk i samhället förr och nu. Kursen har en analytisk inriktning, där både skrivandet och det förberedda talandet ingår med samlande material, planering, bearbetning och utformning av egna texter. Vid sidan av essäistiskt och kritiskt/analytiskt skrivande skall eleven också få pröva olika konstnärliga uttryckssätt"⁴⁷.

Det är alltså dessa mål som utbildningen ska uppnå, även om den sker på distans.

Att vara distanslärare

Den här rapporten ska bl a belysa vad det innebär att vara distanslärare, och därför är det befogat att lite närmare undersöka distanslärarens roll i utbildningen. Utan lärare kan man ju inte bedriva distansutbildning, eftersom begreppet förutsatte att läraren och kursdeltagaren är på skilda platser fysiskt sett⁴⁸. Läraren är alltså en mycket viktig del av all distansutbildning, och det kan därför vara av intresse att titta lite närmare på vad

⁴⁶ Lpf 94, s 37

⁴⁷ Lpf 94, s 36

⁴⁸ Bååth (1994), s 10

som krävs av en bra distanslärare och vilka uppgifter en distanslärare har. Man kan gå tillbaka så tidigt som 1886 för att hitta vilka egenskaper en bra distanslärare skulle besitta. William Rainey Harper, en framträdande person beträffande distansutbildning i USA, skrev då:

”/.../distansläraren måste vara noggrann, tålmodig, välvillig och levande”⁴⁹.

Han har också skrivit:

”Det är möjligt att en död lärare skulle kunna åstadkomma något i ett klassrum – i distansundervisningen kan han i varje fall inte uträtta något alls”⁵⁰.

Ett annat citat av William Lighty också från USA från år 1915 lyder:

”Det räcker inte med att distansläraren behärskar sitt ämnesområde – han måste också vara något av en konstnär /.../. Han måste kunna göra mer än att rätta fel och förmedla information. Han måste satsa sin personlighet, sin inspiration, i sin undervisning”⁵¹.

Man kan säga att distansläraren har tre viktiga huvuduppgifter:

- *Stödja kursdeltagarens motivation och intresse* – genom att ge kommentarer och frågor i stimulerande syfte och visa ett personligt engagemang
- *Underlätta kursdeltagarens inläring* – genom att inte bara rätta utan också vara tydlig i sina rättelser och förklara varför det ska vara på ett annat sätt, kommentera på ett sätt som gör att kursdeltagaren ser kunskapen i ett vidare perspektiv
- *Bedöma kursdeltagarens prestationer* – så att kursdeltagaren kan se sina egna framsteg⁵²

Att vara lärare i distansutbildning ställer ytterligare krav på lärarens kompetens i förhållande till utbildning som inte är på distans. Förutom att behärska sitt ämne och vara insatt i vuxenpedagogik, (som är nödvändigt för all utbildning av vuxna), måste läraren också ha erfarenhet av och kunskap om den speciella metodik som präglar distansutbildningen.

⁴⁹ Bååth (1994), s 44

⁵⁰ Bååth (1994), s 44

⁵¹ Bååth (1994), s 44

⁵² Bååth (1994) s 45

De flesta distansutbildningar bedrivs idag med olika typer av tekniska hjälpmedel, vilket innebär att läraren även måste besitta en viss kunskap om dessa. Det räcker ju inte heller enbart med kunskap om hur man handhar de tekniska hjälpmedlen, utan läraren måste ju också lägga sin pedagogiska aspekt på, hur man på bästa sätt utnyttjar dessa hjälpmedel i utbildningen, vilket är ytterligare en dimension.

Läraren måste också vara mer lyhörd för elevernas synpunkter, i större utsträckning individualisera undervisningen och tydligt klargöra och formulera sin egen undervisningsstrategi för att distansutbildningen ska fungera på ett bra sätt⁵³

Idag ser man även en begynnande utveckling att distansutbildningen faktiskt påverkar lärarrollen även inom utbildning som inte är på distans, till att läraren blir mer av en handledare och mentor⁵⁴. Distanslärarna i min undersökning anser också att de förändrar sin lärarroll från att förmedla kunskaper till att bli mer en handledare.

Att vara distanselev

Rapporten handlar också om elevens perspektiv; hur är det att vara distanselev? Eleven studerar ofta mycket hemma och rent generellt kan man säga att textbaserat material ger eleven stor flexibilitet när det gäller platsen för studierna, medan mediabaserat material innebär större begränsningar, eftersom eleverna då behöver nödvändig utrustning. Det kan t ex vara så att eleven måste "konkurrera" med andra familjemedlemmar, om att använda datorn⁵⁵.

Några förutsättningar beträffande tekniska hjälpmedel för att distanseleven ska lyckas med sina studier är följande:

- Att eleven har tillgång till eller är villig att skaffa de tekniska hjälpmedel för kommunikation som behövs för att kunna genomföra kursen.
- Att de tekniska hjälpmedel som eleven behöver för kommunikation, kan utnyttjas av eleven på de tider och under de förhållanden som passar eleven och som ger bästa studieresultat.
- Att eleven har tillräcklig kunskap och erfarenhet av att använda dessa tekniska hjälpmedel för kommunikation, så att inläringen kan bli effektiv⁵⁶.

⁵³ Långt borta och mycket nära (1992), s 11

⁵⁴ Dahlgren, 11-12

⁵⁵ Kirkwood (1995), s 131

⁵⁶ Kirkwood (1995), s 130

Det man ibland glömmer bort, är att distanseleven ofta står inför en dubbel utmaning: det ena är att studera en kurs i något ämne, och det andra är att kunna hantera de tekniska hjälpmedlen. Att t ex lära sig använda en dator, kan vara både frustrerande och tidskrävande, och att klara av det på egen hand hemma kan innebära svårigheter. Därför är det oerhört viktigt att det också ingår teknisk genomgång och support i utbildningen⁵⁷.

Det kan också vara svårt att prioritera studierna, ibland före både familjen och andra aktiviteter⁵⁸. Det visar sig också att på grund av svårigheter med den prioriteringen, är det många elever som har svårt att hinna med kursen inom stipulerad tid. De har skjutit upp en del av uppgifterna och får därför tidsnöd i slutet av kursen⁵⁹. Det handlar mycket om att ha självdisciplin, vilket både lärarna och eleverna i mina undersökningar framhåller, som en av distanselevens viktigaste egenskap.

"quality is as much determined by the input of the customers as it is by the providers of the experience. Educators can never guarantee that their product will work to pre-specified level of performance because consumers of the product must play a significant and active role in maximising their learning from the product".

Viljoen, Holt och Petzall (1990)⁶⁰

Varför väljer en del elever att studera på distans?

Vilka är då skälen till att elever väljer distansutbildning?

- ⊖ Flexibilitet i val av tid och plats
- ⊖ Eleven kan mer studera i egen takt
- ⊖ Eleven kan kombinera arbete och studier
- ⊖ Det öppnar en möjlighet för handikappade
- ⊖ Utbildningen finns inte på någon närliggande skola
- ⊖ Lägre kostnader

⁵⁷ Kirkwood (1995), s 136-137

⁵⁸ Dahllöf, Grepperud och Palmlund (1996), s viii

⁵⁹ Distansutbildning med datorstöd (1990) , del 2 s 19

⁶⁰ McIlroy och Walker, (1996), s 136

◊ Pedagogiska fördelar, eleverna kan bearbeta kursens innehåll mer på djupet

Naturligtvis finns det också nackdelar med att studera på distans.

◊ Det kan kännas ensamt

◊ Det ställer stora krav på studiedisciplin⁶¹

Givetvis finns det andra för- och nackdelar, som jag återkommer till i rapporten, när jag presenterar resultatet från enkätundersökningen.

Distansutbildningen är alltså ett mångfacetterat område, både i teori och praktik. Det finns olika tolkningar av begreppet distansutbildning, teorierna är lika många som antalet författare som har skrivit om distansutbildning, och själva utbildningen kan anta många olika former, med eller utan hjälp av tekniken, med eller utan närundervisning, med eller utan studiegrupper där eleverna hjälper varandra etc. Området är mycket stort och den här rapporten kan därför bara behandla en liten del av det som rör distansutbildning.

PRECISERAT PROBLEM

Syftet med rapporten är att belysa: ***Vad innebär det att vara lärare/elev i distansutbildning i språk?*** Rapporten kommer att ta upp olika aspekter av distansutbildningen, som t ex;

- varför man väljer distansutbildning
- vilka de största skillnaderna är mellan distansutbildning och utbildning som inte är på distans
- individualisering
- kvalitet
- sociala kontakter

⁶¹ Bååth (1996), s 10

- för- och nackdelar
- tekniken.

Uppsatsen kommer att behandla både den intervjuundersökning som genomfördes bland lärarna på C3L/Tyresö komvux som undervisar i språk på distans, och den enkätundersökning bland distanseleverna som läser språk vid samma skola. På det här sättet hoppas jag att kunna belysa distansutbildning i språk vid C3L/Tyresö komvux, både från lärarens och elevens perspektiv, men jag kommer dock inte att behandla resultaten av undersökningens alla delar, utan har valt ut de aspekter som jag har tyckt varit mest intressanta, när det gäller att jämföra lärarnas och elevernas uppfattningar av distansutbildningen i språk.

Jag kommer att börja med att beskriva hur jag har gått till väga beträffande intervjuundersökningen med lärarna.

METOD FÖR INTERVJUUNDERSÖKNINGEN

För att förbereda mig har jag läst "Kvalitativa intervjuer" av Jan Trost, (1993), "Forskningsmetodik" av Holme & Solvang (1991) samt kurslitteraturen "Forskningsmetodiken grunder: Att planera, genomföra och rapportera en undersökning" av Runa Patel och Bo Davidson, (1991), samt "Kvalitativ metod och vetenskapsteori" av Starrin & Svensson m fl, (1994).

Jag skrev ner frågor i en brain-storming och ur detta kristalliserade sig fem huvudområden.

- A) Allmänna bakgrundsfrågor
- B) Hur är det att vara lärare i en distanskurs i språk?
- C) Är metodiken annorlunda i en distansutbildning?
- D) Hur används tekniken som hjälpmedel?
- E) Vad kan man göra för att förbättra distansutbildningen?

Därefter formulerade jag vad Holme & Solvang kallar en intervjumanual⁶².

⁶² Holme och Solvang (1996), s 111

Urval

Jag har gjort ett icke-sannolikhetsurval, ett subjektivt urval⁶³ i den bemärkelsen att jag har valt att intervjua just lärarna som har distansutbildning i språk på C3L/Tyresö, men undersökningen omfattar samtidigt samtliga lärare som har distansutbildning i språk på C3L/Tyresö komvux, utom jag själv. Jag har dock gjort urvalet att begränsa mig till språklärarna på grund av att en kvalitativ undersökning i den här uppgiften innebär ett mycket begränsat antal intervjuer. Jag är också mer intresserad av att ta reda på hur lärarna har uppfattat distansutbildningen i språk än att undersöka hur i distansutbildningen i stort har upplevts av lärarna. Om man jämför utbildning i olika typer av ämnen, t ex matematik och språk, är det min uppfattning att undersökningen kommer att präglas starkt av just de olika ämnenas särart, vilket inte är min avsikt med undersökningen. I språk är t ex muntlig kommunikation en betydande del av ämnet, och det är ett av problemen med distansutbildning i språk. Det är en av anledningarna till att det är intressant att undersöka hur distansutbildning i språk fungerar. I matematik har man i stället svårigheter med att t ex kunna skriva matematiska formler via datorn, och frågar man lärarna i matematik, kommer de att ha helt andra synpunkter på hur distansutbildningen har fungerat, som mer är knutna till just ämnets specifika problem än distansutbildningen som sådan.

Att jag har valt just lärarna på C3L/Tyresö komvux, beror bl a på att flera av lärarna har minst ett års erfarenhet av fenomenet distansutbildning. Det kan låta lite, men när jag började med distansutbildning i engelska för drygt tre år sedan, hade jag nog de första språkkurserna på distans på gymnasial nivå i Sverige, så det är inte så lätt att hitta lärare med den här erfarenheten. Jag tycker också att det är en fördel att lärarna på C3L/Tyresö komvux har använt ungefär samma tekniska hjälpmedel, eftersom undersökningen då också kan utvärdera dessa.

En annan faktor som har spelat in har naturligtvis varit att lärarna på C3L/Tyresö komvux har varit en s k "tillgänglig grupp"⁶⁴. Dessutom anser jag att eftersom de utvalda lärarna känner till min egen erfarenhet av ämnet, har jag möjlighet att få mer ingående svar. Vi, så att säga, "talar samma språk". Dessutom hoppas jag att det faktum, att jag känner de lärarna som valts ut för intervjuer, ska underlätta en förutsättning för bland annat ömsesidig tillit och förståelse⁶⁵.

Samtidigt är jag medveten om att jag just på grund av min erfarenhet av ämnet har förutfattade meningar och därför måste iakttaga stor försiktighet i formuleringen av

⁶³ Holme och Solvang (1996), s 186

⁶⁴ Patel och Davidson (1994), s 47

⁶⁵ Holm och Solvang (1996), s 115

mina frågor, så att jag förhåller mig så objektiv som möjligt och inte påverkar intervjupersonernas svar enligt mina egna uppfattningar⁶⁶.

Jag har även satt mig in i de etiska aspekterna beträffande bland annat anonymitet och tystnadsplikt⁶⁷. Därefter genomfördes en provintervju, med en person som visserligen inte var språklärare, men har erfarenhet av distansutbildning.

Efter provintervjun kompletterades intervjuguiden med några frågor och jag märkte betydelsen av att inte följa frågornas ordning strikt utan försöka följa med intervjupersonernas "tråd" genom intervjun⁶⁸.

Genomförande

Eftersom jag skulle intervjua fyra personer, var min målsättning att försöka göra alla fyra intervjuerna samma dag, så att intervjuerna skulle bli så likartade som möjligt. Jag kontaktade mina intervjupersoner (IP) per telefon. Jag förklarade syftet med undersökningen, bestämde tid och plats samt frågade om IP hade något emot att jag använde bandspelare vid intervjun. Jag bokade ett grupprum för att kunna genomföra intervjuerna ostört på neutral plats⁶⁹.

Jag informerade IP om anonymitetsskyddet⁷⁰, men påpekade samtidigt att jag skulle fråga om vilka ämnen de undervisade i, och att det därför i vissa fall eventuellt skulle kunna avgöras vilken person som hade intervjuats. För att försvåra en identifiering av intervjupersonerna, har jag därför valt att inte ange intervjupersonernas kön eller ålder. Båda könen finns dock representerade i intervjuundersökningen. Jag informerade också om att C3L/Tyresö komvux gärna ville ta del av rapporten, så att de var medvetna om förutsättningarna i förväg.

Intervjutiden varierade mellan 30 minuter och 1,5 timme. Vid analysen av resultatet för intervjun upptäckte jag att en lärare inte direkt hade svarat på två frågor. Jag ställde då dessa två frågor vid ett senare tillfälle till läraren, eftersom man i kvalitativa undersökningar har möjlighet att göra detta⁷¹. Under intervjuerna insåg jag hur viktigt det var att försöka anpassa frågornas ordning efter intervjupersonens "röda tråd", som rekommenderas i litteraturen⁷². Dels blir intervjun mera avspänd, och dels får jag som intervjuare mer och grundligare information.

⁶⁶ Trost (1993), s 60

⁶⁷ Trost (1993), s 63-65

⁶⁸ Trost (1993), s 25-26

⁶⁹ Trost (1993), s 22

⁷⁰ Trost (1993), s 20-21

⁷¹ Holme och Solvang (1996), s 88

⁷² Trost (1993), s 25

Efterarbete

Jag transkriberade samtliga intervjuer så noggrant som möjligt, men ändrade talspråket till ledigt skriftspråk. Jag bestämde mig för att behålla alla småord som "hm, eh etc, eftersom de ofta är en indikering på att den som talar är tveksam om sitt svar.

För att ge en översiktlig bild av hur de fyra intervjuade lärarna har svarat på frågorna i intervjuundersökningen, gjorde jag sedan en s k synopsis, (bilaga 1), genom att klippa och klistra i frågorna och svaren från transkriberingen, så att frågorna följde ordningen i min intervjumanual, och alla fyra lärarnas svar placerades intill varandra. För att framhäva lärarnas svar i synopsen, har jag ersatt mina frågor med frågorna från intervjumanualen i alla fall utom två, då svaret från en av lärarna i så fall inte skulle stämma med frågan. De följdfrågor, som jag ibland har ställt, finns dock kvar. Däremot har jag tagit bort mina egna instämmande kommentarer som "mm, nej" etc från synopsen.

När jag i rapporten citerar ur lärarnas svar, har jag valt att ta bort onödiga småord etc, för att innehållet lärarnas svar ska bli tydligare.

Resultatet redovisas på ett beskrivande sätt.

METOD FÖR ENKÄTUNDERSÖKNINGEN

För att förbereda mig har jag läst "Forskningsmetodik" av Holme & Solvang (1991), "Forskningsmetodikens grunder: Att planera, genomföra och rapportera en undersökning" av Patel och Davidson (1991), "Statistik från ord till formel" av Undheim (1985), "Parametriska och icke-parametriska hypotesprövningsmetoder" av Gustavsson och Rosander (1996), samt relevanta sidor i en studiehandledning för Utrednings- och forskningsarbete, utgivet av Brobygggarprojektet, Vuxenpedagogik 2 (1996).

Med utgångspunkt från intervjuundersökningarna med lärarna och min egen erfarenhet av distansutbildning, formulerade jag ett utkast till enkätfrågor. Jag diskuterade frågorna med en person som sysslar med enkäter professionellt och fick värdefulla råd av henne, som t ex att det var bättre att lämna mycket luft mellan frågorna, så att enkäten såg lättfylld ut, än att det blev färre antal sidor. I sista stund upptäckte jag, när jag fick deltagarlistorna, att det var ett antal elever som gick flera språkkurser på distans, så jag fick omformulera fråga nr 1. Efter att ha omarbetat enkäten många gånger och bland annat minskat graderna vid vissa frågor till endast fem alternativ, efter tips från min väninna, var enkäten färdig.

Jag författade också ett missiv, i vilket jag försökte att hålla en personlig ton och valde ett typsnitt som såg mer personligt ut, för att väcka intresse hos dem som skulle läsa brevet. Jag skrev i missivet att det var mycket viktigt att få synpunkter även från dem som hade avbrutit sina studier, för jag misstänkte att de kanske inte var så motiverade att fylla i enkäten. Jag bestämde sista insändningsdag för enkäten till den 11 maj, så eleverna fick då ca en vecka på sig. Jag behövde få in svaren så snart som möjligt för att hinna behandla dem, men jag är också av den uppfattningen att man inte ska sätta för lång tid, eftersom det då är lätt att enkäten bara blir liggande och aldrig ifylld.

Urval

Jag bestämde mig för att begränsa mitt urval av elever till dem som läser och har läst under läsåret 1997/98, eftersom jag misstänkte att de som hade läst för längre tid sedan, kanske inte riktigt kommer ihåg hur det var att läsa på distans. Jag ville dock ha med både dem som hade fullföljt och de som hade avbrutit sina studier, för att resultatet av undersökningen skulle vara tillförlitligt. Urvalet i övrigt består av samtliga elever som läser språk, (svenska och främmande språk), på C3L/Tyresö komvux. Jag har gjort valet att enbart fråga distanseleverna på C3L/Tyresö komvux, så mitt urval är alltså ett icke-sannolikhetsurval, ett subjektivt urval⁷³. På grund av det urval jag har gjort, är jag medveten om att det resultat jag får fram bara kommer att gälla eleverna på C3L/Tyresö komvux, och att jag egentligen borde ha tillämpat en annan urvalsprincip för att få fram ett mer generellt resultat. Men då huvudsyftet med denna enkätundersökning är att få träning i kvantitativ metod, har jag tagit mig denna frihet.

Genomförande

Jag fick deltagarförteckningar på distanseleverna av min enhetschef, Maria Byholm. Tyvärr visade det sig, när jag talade med lärarna som undervisade i kurserna, att dessa listor inte alls stämde. Jag fick då göra en del korrigeringar. Från början trodde jag att det rörde sig om ca 75 elever, men när jag kontrollerade listorna, läste en del elever flera ämnen och en del elever på listorna hade kommit överhuvudtaget. Det resulterade i att enkäten gick ut till totalt 53 elever.

Från början var min avsikt att lärarna skulle dela ut enkäterna i kuvert under lektionerna, eftersom jag hoppades att detta skulle göra att så många som möjligt lämnade in enkäten. Tyvärr fungerade detta inte, eftersom det visade sig att lektioner var uppskjutna och en del kurser inte skulle ha lektioner på flera veckor. I två kurser

⁷³ Undheim (1988), s 114

delades enkäterna ut under lektionerna, men i den ena kursen (tyska), ville bara en elev lämna in vid lektionstillfället, de övriga ville lämna senare, så strategin att lämna ut vid lektionerna hade nog inte fungerat i alla fall. Jag skickade i stället övriga enkäter och missiv per post tillsammans med ett frankerat svarskuvert med mitt namn och min adress på.

Efter en vecka hade jag inte fått in så många enkäter, så jag blev orolig och ringde runt till de flesta av deltagarna. Eftersom det är mycket känsligt med betyg etc, ville jag inte märka enkäterna, utan jag tyckte det var viktigt att uppgifterna samlades in inte bara under sekretess utan också anonymt. Lärarna har också hjälpt mig att dela ut extra enkäter på lektionerna och propagera för att det var viktigt att eleverna lämnade in enkäterna, vilket hjälpte mig att få in tillräckligt antal, men samtidigt tog det längre tid, innan jag fick in alla enkäter. Drygt två veckor efter sista inlämningsdag, kom den sista enkäten per post till mig.

Efterarbete

Först numrerade jag alla enkäterna och därefter gjorde jag en klassindelning⁷⁴ av tre av frågorna, för att kunna behandla svaren statistiskt. Det gällde hur länge de hade studerat på distans, ålder etc, där jag hade låtit eleverna svara med öppna svar. Jag har använt ett statistikprogram "Statistica" för att analysera enkätsvaren med olika variabler. Jag kodade in de olika variablerna i programmet och sedan förde jag in alla slutna svar i statistikprogrammet. De öppna svaren skrev jag in i en s k synopsis, med frågorna överst i horisontal riktning och svaren under varje fråga i vertikal riktning, (bilaga 2). Avsikten var att man ska kunna följa en enkäts samtliga öppna svar. Varje enkät har ett nummer som är identiskt i såväl slutna svar i grafer och figurer, som i de öppna svar som är redovisade i synopserna. Jag har inte rättat ev. språkliga fel såsom stavfel m m, utan återgivit svaren i ursprunglig form. Från synopsen med uppställning från enkät till enkät, klippte och klistrade jag svaren och gjorde ytterligare en synopsis, där det är lätt att få en översiktlig bild över svaren, fråga för fråga, (bilaga 3). Förutom dessa synopsis över öppna svar, redovisas resultatet dessutom på ett beskrivande sätt.

Med hjälp av statistikprogrammet "Statistica", gjorde jag sedan de flesta diagram som jag behövde för att redovisa mitt resultat av enkätundersökningen. Till några diagram har jag dock i stället använt kalkylprogrammet Microsoft Excel 97.

⁷⁴ Undheim (1996), s 49

RESULTAT

Bortfall

Av de 53 utskickade enkäterna, har 37 elever svarat, vilket är 70 %. Det är ett resultat som jag är nöjd med, och anledningen till att det externa bortfallet är förhållandevis litet, tror jag är en kombination av att jag ringde runt till kursdeltagarna och att lärarna aktivt har hjälpt mig att samla in enkäter. Av de 37 som har svarat, är det dock bara fyra som har uppgivit att de har avbrutit sina studier, medan det i verkligheten är 14 personer som har avbrutit. Det är 12 personer som har avslutat sina studier, som har fått enkäten, men endast 7 av dessa har svarat på enkäten. Detta innebär att merparten av de som inte har svarat är sannolikt sådana som inte har varit motiverade, eftersom de inte längre studerar på distans, antingen för att de har avbrutit eller avslutat sina studier.

RESULTAT AV UNDERSÖKNINGARNA AV DISTANSUTBILDNING I SPRÅK VID C3L/TYRESÖ KOMVUX

Ämnen och nivåer

Nedanstående frekvenstabell (tabell 1), visar vilka ämnen de elever som svarade på enkäten studerar, både i antal och procent. En elev har inte fyllt i vilket språk han/hon studerar.

Tabell 1: Vilka språk eleverna studerar.

Språk	Antal elever	Procent
Engelska	14,0	38,9
Svenska	18,0	50,0
Tyska	1,0	2,8
Engelska och svenska	2,0	5,6
Svenska och tyska	1,0	2,8

Den största gruppen studerande som har besvarat enkäten, är alltså elever som läser svenska, (18 st, d v s 50 %), och engelska, (14 st 38,9 %). Bara en elev läser tyska, två elever studerar både svenska och engelska, (vilket utgör 5,6 %) och en elev läser svenska och tyska, (2,8 %).

Vilken nivå eleverna studerar på framgår av frekvenstabellen nedan, (tabell 2).

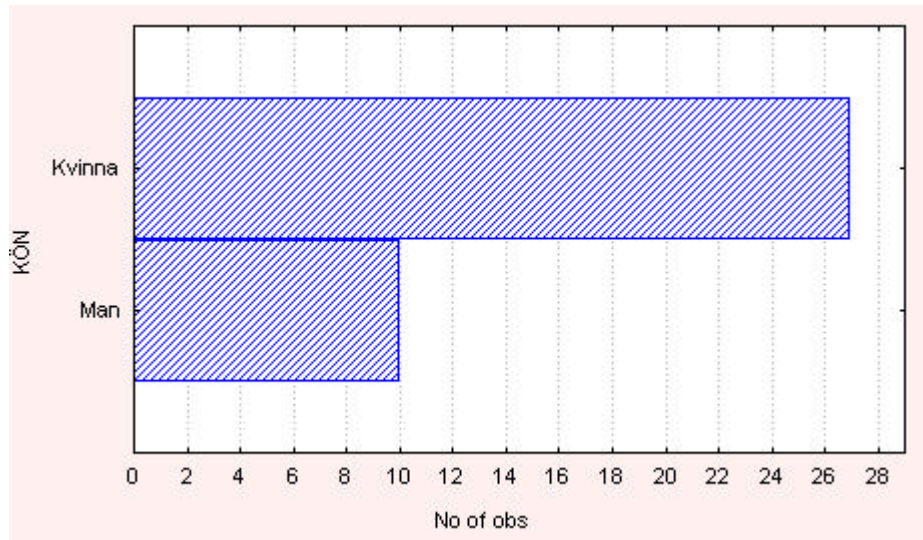
Tabell 2: Vilka nivåer eleverna studerar på.

Nivå	Antal elever	Procent
Grundlägg	2,0	6,5
Gymn A	10,0	32,3
Gymn B	16,0	51,6
Gymn A och B	3,0	9,7

Sex elever har tyvärr inte fyllt i vilken nivå de läser på, förmodligen beroende på att enkäten var otydlig på den här punkten. Jag inte borde ha haft både ämne och nivå i en fråga. De flesta som har svarat, (16 st, 51,6 %), läser på gymnasiets B-nivå och tio, (32,3 %), studerar på A-nivå. Endast två stycken, (6,5 %), läser på grundläggande nivå och tre elever, (9,7 %), studerar på både A- och B-nivå.

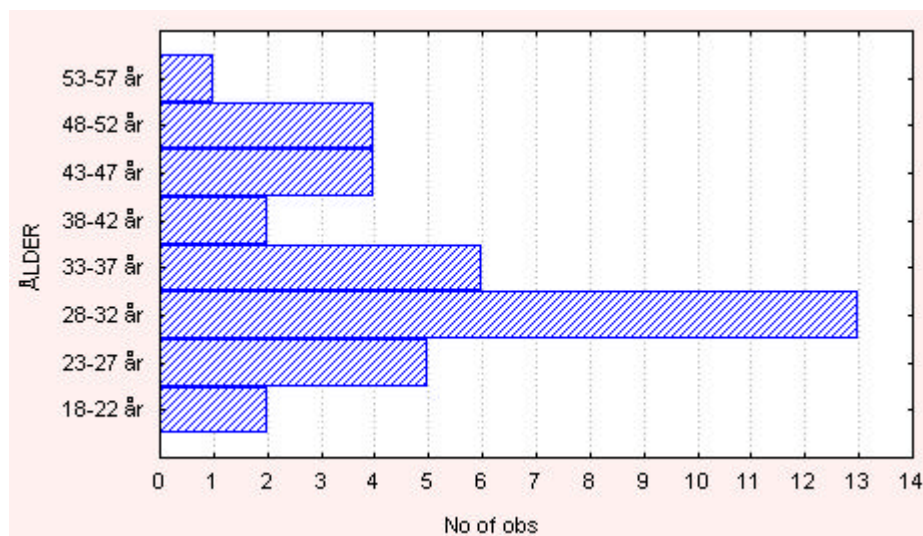
Kön och ålder

Som det brukar vara när det gäller språkstudier, är den största gruppen distansstuderande kvinnor, se histogrammet nedan, (figur 1).

KÖNSFÖRDELNINGEN MELLAN DE DISTANSSTUDERANDE*Figur 1: Könsfördelningen mellan de som studerar på distans.*

Av de 37 som har svarat på enkäten är det 27 kvinnor och tio män.

Beträffande åldern fick eleverna själva fylla i sin ålder på enkäten som ett öppet svar, och sedan delade jag in svaren i klasser, se histogrammet nedan, (figur 2).

ELEVERNAS ÅLDER*Figur 2: Åldersfördelningen beträffande de som studerar språk på distans.*

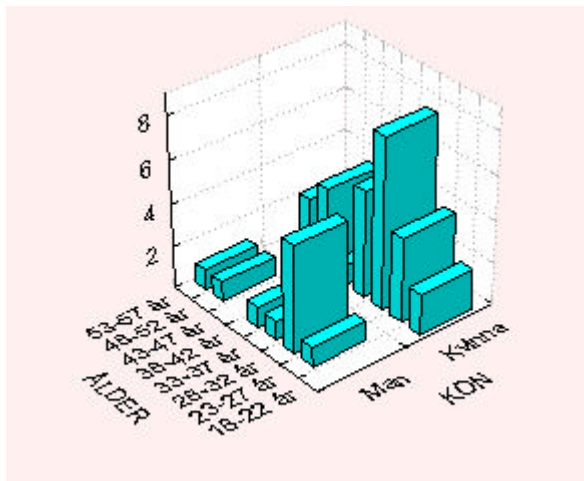
Variationsvidd: 18-57 år
Typvärde: 28-32 år
Kvartilavvikelse:

Minimivärde: 18-22 år
Första kvartilen: 28-32 år
Medianvärde: 28-32 år
Andra kvartilen: 38-42 år
Maximivärde: 53-57 år

Det är få elever i den lägsta åldersgruppen, 18-22 år, bara två stycken, och det är bara en som tillhör den högsta åldersgruppen, 53-57 år. Det är lika många elever i åldersgruppen 43-47 år, (fyra st), som i gruppen 48-52 år. Två elever är mellan 38 och 42 år. De flesta som studerar språk på distans är mellan 28-32 år, (13 st), mellan 33 och 37 år, (sex st) och 23-27 år, (5 st).

I nedanstående histogram, (figur 3), syns korrelationen mellan kön och ålder för de som studerar språk på distans.

KORRELATIONEN MELLAN ÅLDER OCH KÖN

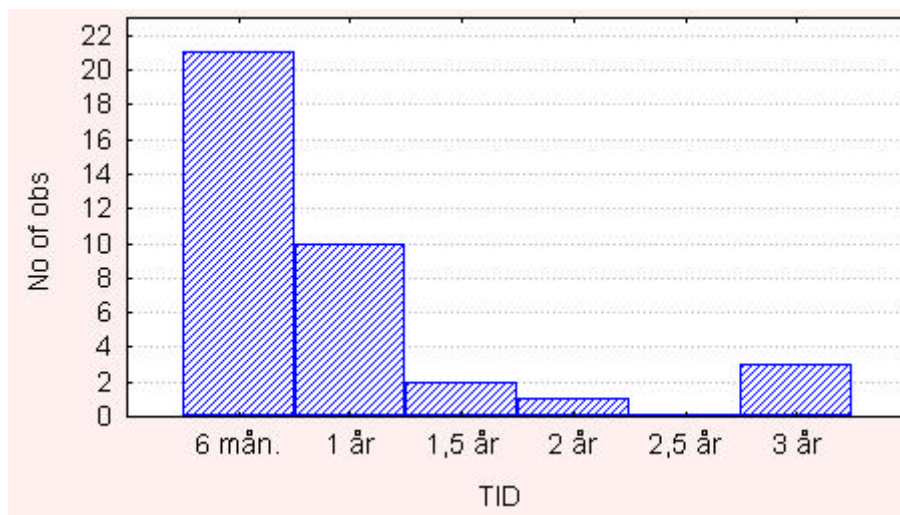

Figur 3: Korrelationen mellan kön och ålder för de som studerar språk på distans.

Den högsta andelen män finns i åldersgruppen 28-32 år och även bland kvinnorna är det den mesta frekventa åldersgruppen.

Hur länge har eleverna studerat på distans?

Följande histogram, (figur 4), visar att studietiden varierar från sex månader till tre år. De allra flesta eleverna, 21 st har studerat i sex månader, hälften så många, tio elever har studerat i ett år, en elev i två år och tre elever har studerat så länge som tre år.

ELEVERNAS STUDIETID PÅ DISTANS

Figur 4: Hur länge eleverna har studerat språk på distans.

Variationsvidd: 6 mån. – 3 år
Typvärde: 6 mån.
Kvartilavvikelse:

Minimivärde: 6 mån.
Första kvartilen: 6 mån.
Medianvärde: 6 mån.
Tredje kvartilen: 1 år
Maximivärde: 3 år

Lärarnas erfarenhet av distansutbildning

Den kortaste erfarenheten har den lärare som bara arbetat en termin, två har arbetat ca ett år och en har arbetat ett och ett halvt år. Lärarna som har deltagit i undersökningen har följaktligen en ganska kort erfarenhet av utbildningsformen, vilket kan påverka undersökningens resultat. En del faktorer kan bero mer på den individuella gruppen än

på utbildningsformen som sådan, och först när läraren har haft flera grupper på samma nivå, får man ett mera trovärdigt resultat av undersökningen. Samtidigt är det viktigt att redan i början av ett nytt system tar reda på vad som har fungerat bra, och vad man måste ändra på till nästa kurs.

Varför har eleverna valt att studera på distans?

Man kanske tror att elever väljer distansutbildning av geografiska skäl, men ett mycket vanligt skäl är i stället att eleverna har svårt att anpassa sig till ett schema⁷⁵ eller att elever som läser på distans ofta har andra åtaganden än sina studier att ta hänsyn till, t ex arbete, barnpassning och familj⁷⁶, vilket också framkom tydligt i elevernas svar min enkätundersökning.

Alla 37 har svarat på varför de har valt distansutbildning. Genomgående har orsakerna med tid att göra i de allra flesta fall, på ett eller annat sätt. Tio har angivit arbete som skäl till att de har valt att studera på distans, fem har uppgivit småbarn som skäl, och två har uppgivit en kombination av arbete och familj. Sex har haft problem med schemat om de inte har valt distansstudier, och ett annat skäl har varit att de inte har tid, (fyra st). En del har sett det som en fördel att de inte behöver träffas, (fem st) och övriga skäl är "Har datorn hemma. Gå på annan kurs på dagtid", "För att prova hur det fungerar och för att hålla liv i engelskan", "Att minimera resandet samt tvingas vara koncentrerad på alla uppgifter i kurser" och den eleven som läser tyska, har inte valt distanskurs utan det var det enda alternativet som fanns.

Enligt undersökningen är distansutbildning alltså en lösning för elever med arbete alternativt andra studier, småbarnsföräldrar och de som överhuvudtaget har svårt att komma ifrån och har lite tid. Min egen erfarenhet är också att det är de som har minst tid som gärna väljer distansutbildning, jag är själv en av dem. Det tål väl att diskutera om det är så lämpligt att välja den här studieformen på grund av tidsbrist. Det är i alla fall något man bör ha i åtanke när man diskuterar antalet avhopp etc. En del av de som väljer distansutbildning kanske egentligen inte har tid att studera alls.

Varför började lärarna med distansutbildning?

Två av lärarna har angivit ett särskilt intresse av att pröva nya undervisningsformer, "Därför att jag tycker man ska prova utbildningsformer och undervisningsformer hela tiden. Jag har varit lärare i tio år och jag vill aldrig fastna i en roll. Jag vill inventera, ja,

⁷⁵ T. Evans och D. Nation (1996), s 4

⁷⁶ A. Kirkwood (1995), s 131

vända upp och ner på saker och ting, och göra, jaa, prova olika former för metodik och . . . Det var helt enkelt min nyfikenhet, att prova en ny undervisningsform” , ”Jag har ju haft kurserna flera gånger, i svenska B bland annat, och då är det roligt och ha, göra dem på ett annat sätt. Den tredje läraren vill gärna arbeta med tekniken i undervisningen, ”... Jag sökte mig inte speciellt till att jobba med distansutbildning med det här, utan det var ju för att överhuvudtaget jobba med den här tekniken i undervisningen” . Den fjärde läraren har blivit direkt tillfrågad av skollädaingen och då varit intresserad. De flesta lärarna som har arbetat med distansutbildning har alltså varit intresserade av utveckling och att pröva ny teknik.

Vilken är den största skillnaden mellan distansutbildning och ”vanlig utbildning”, d v s utbildning som inte är på distans?

Ur elevens perspektiv

I redovisningen av de öppna svaren på frågan vad eleverna upplever som den största skillnaden mellan distansutbildning och ”vanlig utbildning”, d v s utbildning som inte är på distans, har jag gjort ett försök att dela in svaren i kategorier. En del elever har givit svar som har placerats i flera kategorier.

Samtliga elever har besvara frågan och elva elever har skrivit att det är mer självstudier i distansutbildningen och åtta elever anser att utbildningsformen ställer krav på självdisciplin, t ex ”. . . Kräver disciplin – inget för ”latmäster” eller de med dålig initiativförmåga” och ”Distansutbildning kräver ett högre mått av självdisciplin samt förmåga att planera sina studier”. Fyra elever anser att det innebär större krav på planeringen av studierna, t ex ”Planeringen av det egna arbetet (mer ansvar) och ”Större krav på planering”. Tre elever tycker att distansutbildningen ställer högre krav på dem själva, t ex ”Att det krävs mer av eleven. Man måste göra mycket själv” och ”Man gör mycket själv och det är hårda krav på en själv att klara och hinna klart med de uppgifter man fått till nästa lektion”. Friheten att själva kunna bestämma, när och var de ska studera har nio elever angett som en stor skillnad, ”Friheten att studera när det passar mig istället för att ha utstakade tider o dagar”, ”Kunna styra sin tid, mer flexibelt”, ”+Att kunna läsa när man själv kan, att ej vara beroende av tider” .

Några elever är negativa och skriver:

”Här finns ingen uppföljning av vad man har gjort hemma. Uppgifterna man har gjort går ej igenom alls”

”Det passar olika sätt att studera. Ämne som är högre nivå och som utförs många uppsats eller redovisning. Mer specialarbete, då är det bästa att studera på distans.

Men vissa lektion/ämne som behöver effektiv kommunikation, träning (språk) det är bättre med vanlig lektion”

”Vanlig utbildning behövs när det gäller språk. Där förekommer högläsning, lyssna på texterna, vilket inte förekommer alls på distans”

och

”Distansutb. gör att man inte träffas så ofta och jag tycker att man behöver det när det gäller språk”.

Detta kan sammanfattas med att just distansutbildning i språk upplevs som mindre lämplig av tre av eleverna. Däremot är det naturligtvis möjlighet att avhjälpa en del av det som eleverna har upplevt som nackdelar med distansutbildning, t ex genom att låta dem lyssna på texterna på band hemma etc.

Övriga skillnader som eleverna har beskrivit är:

”Man får mer personlig hjälp via distans. Lättare att se vad man är dålig på”

”Effektivare, mer eget initiativ/inläring”, ”Mindre social kontakt (både för- och nackdel)”

”- Ingen att fråga”

”Man tvingas läsa allt som ingår i utbildningen. Både roligt och tråkigt vilket givetvis betyder att man tillgodogör sig bättre kunskaper med distansutbildning”

”Den tiden man skulle varit på lektion arbetar man hemma med arb.uppgifterna och när det passar mig. I mitt fall behövde jag inte vänta en hel vecka på att få rättat det var den största fördelen tycker jag”

”Kan gå i sin takt”

”Att lärare är tillgängligt då man är på direkt undervisning”

”Mer effektiva”

och

”Jag tycker jag har fått lite erfarenhet för att svara på den frågan. Det som har varit bra är mindre grupper och det som har varit dåligt är att läraren inte är van vid distansutbildning”.

Sammanfattningsvis har eleverna upplevt friheten i tid och rum, större krav på disciplin och planering, mer självständigt och att tre tycker språk är lämpar sig sämre för distansutbildning som de största skillnaderna mellan distansutbildning och utbildning som inte är på distans.

Ur lärarens perspektiv

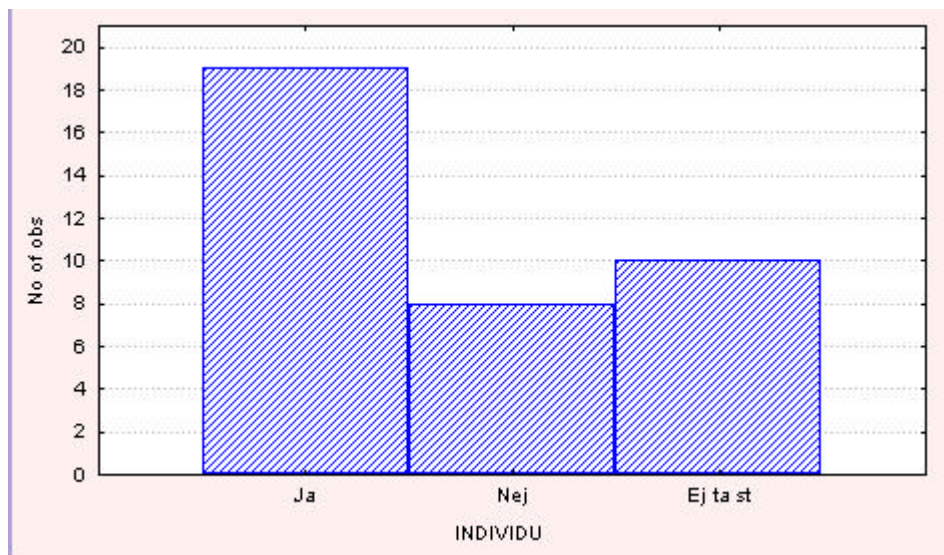
Alla lärarna har tyckt att de har fått mer personlig kontakt med eleverna, men en lärare tycker att det kan vara svårare att få en gruppkänsla till stånd, och att man måste vara "varsammare med hur man uttrycker sig". En lärare tar också upp skillnader som skräddarsydd och individuell utbildning och att eleverna får en snabb direktkontakt i distansutbildningen, "Som jag har sagt när jag själv har visat det här systemet First Class⁷⁷ på skolan här ett antal gånger, så har jag sagt att det här ett unikt tillfälle för eleven att ha personlig kontakt med sin lärare. Det tillfället får eleven aldrig på gängse utbildning. Där är man en i mängden av 20-25 eller kanske ännu mer och försvinner lite grand. Men här kan du faktiskt få mycket skräddarsydd och individuell utbildning och undervisning av din lärare". En annan lärare anser att det är faktiska skillnader i organisation, att det finns fördelar med "stordrift", att läraren kan gå igenom samma sak med flera elever på en gång till exempel, men att distansutbildningen innebär en individualisering.

Individualisering

Eleverna har tillfrågats om de har uppfattat att undervisningen har blivit mer individualiserad för att kursen har varit på distans. De har haft svarsalternativen *Ja*, *Nej* och *Ej tagit ställning* att välja på. Hur eleverna har svarat, framgår av nedanstående graf, (figur 5), och av grafen framgår också hur svaren har fördelat sig över de olika ämnena.

⁷⁷ Konferenssystem för datakommunikation.

INDIVIDUALISERINGEN I DISTANSUTBILDNINGEN

Figur 5: Elevernas uppfattning om undervisningen har blivit mer individualiserad för att kursen har varit på distans.

Alla elever har svarat på frågan, men tio elever, (27 %), har svarat att de ej har tagit ställning. Anmärkningsvärt är att så många som 19 elever, (51 %), anser att undervisningen har varit mer individualiserad för att det är distansutbildning och åtta, (22 %), anser att det inte är någon skillnad i individualisering.

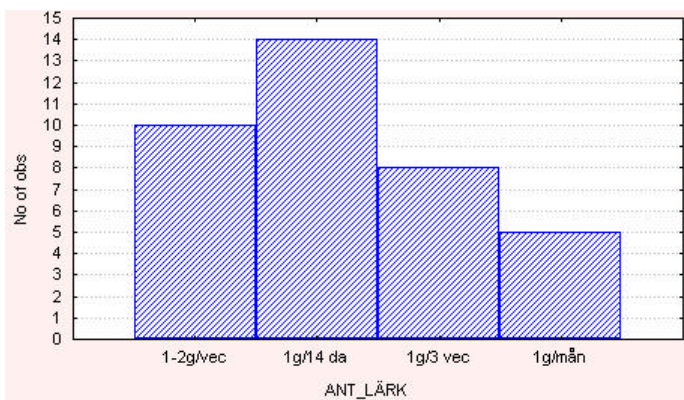
När det gäller lärarnas uppfattning om individualiseringen, tycker två av lärarna att det blir mer individualisering i distansutbildningen. Även om eleven ska följa en kurs och resultatet ska vara detsamma, så är det mer individuellt hur man går tillväga, man kan planera mer för var och en. "Och det gör ju också att det blir roligare på det viset, då får man ju en aspekt som man kanske bara har som speciallärare annars, i det här yrket, nämligen att man, faktiskt gör det här på någon sorts jämlik basis, att man här det vuxen människa mot vuxen människa, så att säga". Det blir inte så mycket lärare-elev-relation som i den vanliga undervisningen.

En lärare anser att det är svårare att individualisera, "Ja, men kanske svårare, därför att man har ju lite glesare kontakt. Den blir naturligtvis mer individualiserad i och med att man inte träffas så mycket oh att de inte, för annars härmar de ju mycket varandra, men, ja, men det har nog varit svårare, det tror jag". En annan lärare tycker att det inte är så stor skillnad, men att systemet innebär större frihet för eleverna och att man kan hjälp dem mer individuellt, "Jaa, egentligen är det väl inte så stor skillnad? Jaa, möjligen att man helt enkelt blir tvungen mer på distansen, att där kan man inte ha en enda stor strömfåra som alla måste hålla sig till hela tiden. Utan det är ju inbyggt i systemet att det är större frihet för dem".

Sociala kontakter

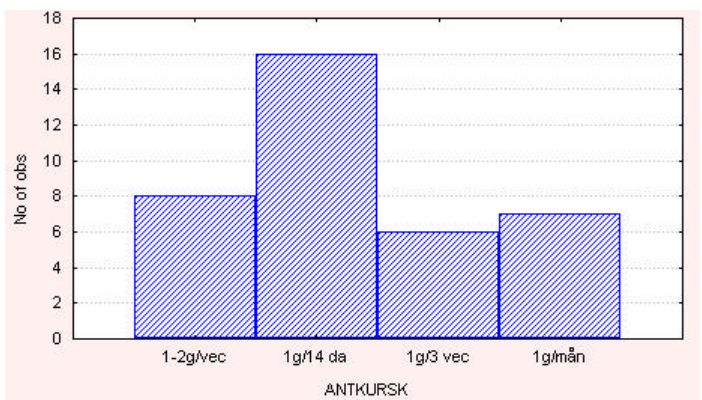
Eleverna har tillfrågats hur ofta de har haft kontakt med sin lärare och med sina kurskamrater och har haft fyra olika svarsalternativ att välja mellan: *1-2 gånger/vecka*, *1 gång/var 14:e dag*, *1 gång var tredje vecka* och *1 gång/månad*. Det vänstra histogrammet nedan, (figur 6) visar hur ofta eleverna har haft kontakt med sin lärare och av det högra histogrammet, (figur 7), framgår det hur ofta eleverna har haft kontakt med sina kurskamrater.

HUR OFTA ELEVERNA HAR HAFT
KONTAKT MED SIN LÄRARE

Figur 6: Hur ofta eleverna har haft
kontakt med sin lärare.

HUR OFTA ELEVERNA HAR HAFT
KONTAKT MED KURSKAMRATER

Figur 7: Hur ofta eleverna har haft
kontakt med sina kurskamrater.

Variationsvidd: 1-2 g/vecka–1 g/månad
 Typvärde: 1 g/14:e dag
Kvartilavvikelse:
 Minimivärde: 1 g/mån.
 Första kvartilen: 1-2 g/vecka
 Medianvärde: 1 g/14:e dag
 Andra kvartilen: 1 g/3:e vecka
 Maximivärdet: 1-2 g/vecka

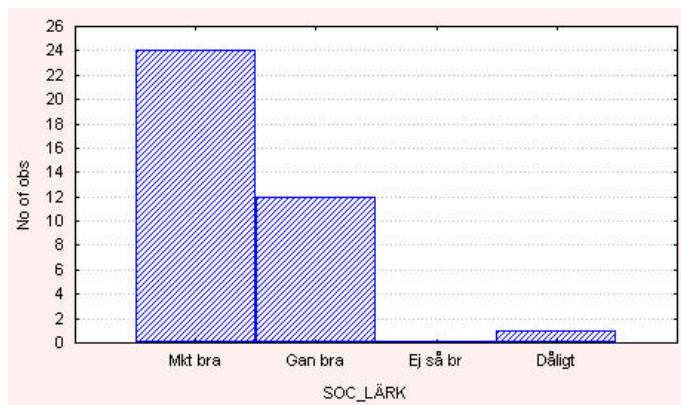
Variationsvidd: 1-2 g/vecka –1 g/månad
 Typvärde: 1g/14:e dag
Kvartilavvikelse:
 Minimivärde: 1 g/mån.
 Första kvartilen: 1g/14:e dag
 Medianvärde: 1g/14:e dag
 Andra kvartilen: 1 g/3:e vecka
 Maximivärdet: 1-2 g/vecka

Det vanligaste är alltså att eleverna har kontakt med sina lärare en gång var 14:e dag och näst vanligast är en kontakt 1-2 gånger/vecka. När det gäller kontakter med kurskamrater är resultatet nästan lika när det gäller kontakt var 14:e dag, som är det vanligaste, medan en del elever har kontakt lite mer sällan med sina kurskamrater än med sin lärare, eftersom staplarna för 1 gång/var tredje vecka och 1 gång/månad är

något högre när det gäller kontakt med kurskamrater och alternativet 1-2 gånger/vecka har lite fler elever beträffande kontakt med läraren.

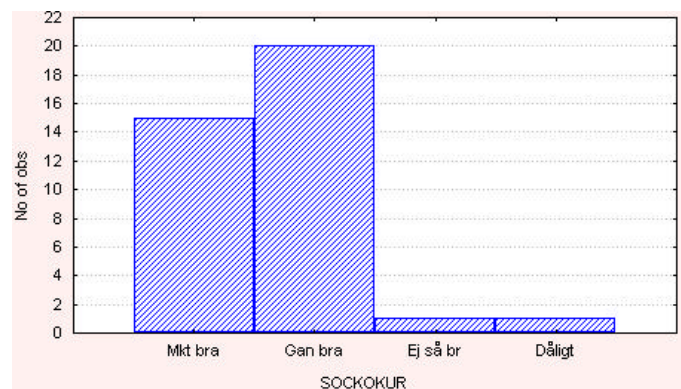
Eleverna har också tillfrågats om hur de tycker de sociala kontakterna har fungerat mellan dem och läraren, (figur 8 nedan till vänster), och mellan dem och deras kurskamrater, (figur 9 nedan till höger). De har i båda frågorna haft fem olika svarsalternativ: *Mycket bra*, *Ganska bra*, *Ej så bra*, *Dåligt* och *Ej tagit ställning*.

SOCIALA KONTAKTER MED LÄRAREN

Figur 8: Hur eleverna tycker att de sociala kontakterna med läraren har fungerat.

SOCIALA KONTAKTER MED KURSKAMRATER

Figur 9: Hur eleverna tycker att de sociala kontakterna med kurskamraterna har fungerat.

Av histogrammet framgår att 24 av 37 elever, d v s ca 65 % av eleverna tycker att den sociala kontakten med läraren har fungerat mycket bra. 12 elever, d v s ca 33 % har angivit att den har fungerat ganska bra och endast en elev har tyckt att den sociala kontakten har fungerat dåligt.

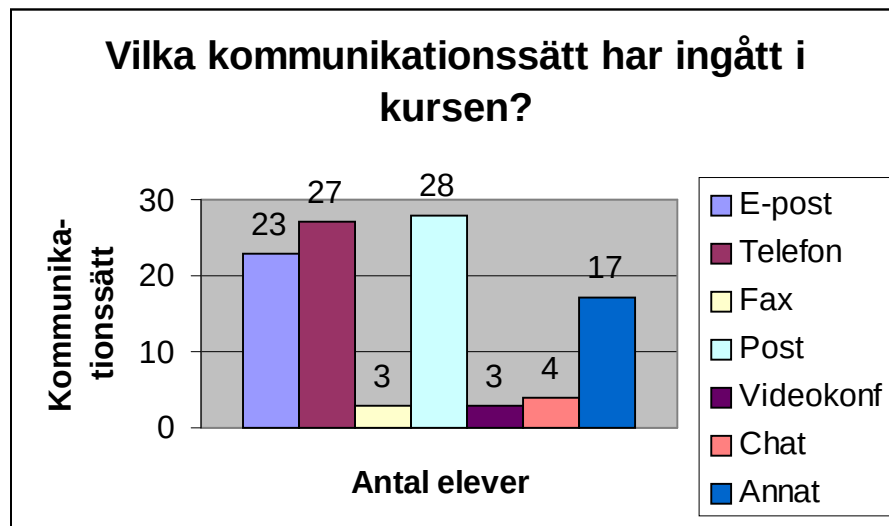
När det gäller kontakten med kurskamraterna, har den största gruppen elever, (20 st), tyckt att kontakten har varit ganska bra, 15 elever anser att den har varit mycket bra. En elev har uppgett att den inte har varit så bra och ytterligare en har uppgett att kontakten med kurskamraterna har varit dålig. Det är alltså lite fler elever som har tyckt att kontakten har varit bättre med läraren än med kurskamraterna. Lärarna har haft någon form av kontakt med sina elever från flera gånger i veckan till en gång var och varannan vecka, antingen vid lektioner, via telefon, datakommunikation eller på annat sätt.

De sociala kontakter har enligt en lärare inte varit sämre, två tycker de har fungerat bra och den fjärde tycker de har fungerat "våldigt bra", "Det har inte varit några, jag tycker det har fungerat mycket bra, elevkontakten. Och de har hört av sig så fort det har varit någonting. Och det är klart att även för dem var det ju nytt, så att det blev ju efter ett tag våldigt täta kontakter, de hörde mycket av sig". En lärare säger att "I tyskan är det inte så mycket kontakt. Och där har jag inte delat in arbetet på det sättet, för de har jobbat självständigt mellan gångerna och inte haft kontakt sinsemellan. Och det märker jag ju nu, att det borde vi ha gjort och det ska jag göra nästa gång.

Att ha mer grupparbete, pararbete och eventuellt göra fler saker tillsammans som t ex gå på föredrag, film etc, är några av de förslag lärarna har för att förbättra de sociala kontakterna mellan eleverna. En lärare anser att man kanske ska ha fler träffar, Man kan ju alltid diskutera antal träffar och sådant, det kan man ju göra. Jag kan ju tänka mig att det kan vara bra med fler träffar, om det passar eleverna". Andra förslag är, "Man kanske ska göra fler saker tillsammans, ta med sig eleverna på Goetheinstitutet eller gå å något föredrag eller kanske få iväg dem till en tysk film. Att man kanske efter ett tag i början samlar dem och gör någonting samtidigt, det tror jag vore vettigt. Alltså, att man träffas privat, att man inte blir den här lärare-elevsituationen, utan man svetsar ihop gruppen, man kan gå ut och äta på någon tysk restaurang", och att man försöker använda sig av skrivprocessen, chat, gemensam skolgård eller café för att öka kontakten mellan eleverna. Att använda andra program än First Class, kan också underlätta att ge andra typer av uppgifter som kanske främjar kontakten mellan eleverna.

Tekniska hjälpmedel för kommunikation

Eleverna har fått svara på vilka kommunikationssätt som har ingått i kurs och de har haft följande alternativ att välja bland: *E-post, Telefon, Fax, Post, Videokonferens, Chat* och *Annat*. I diagrammet nedan, (figur 10), visas i vilken omfattning eleverna har använt de olika kommunikationssätten.

Figur 10: Vilka kommunikationssätt har använts i kursen?

Lärarna har också fått svara på vilka tekniska hjälpmedel de har använt för kommunikation. Alla lärare har använt First Class och telefon, en har även använt fax och brev.

Två lärare har inte själv valt First Class som kommunikationssätt, utan det har använts för att man hade tidigare erfarenheter av det. En lärare har valt First Class just för att det har använts tidigare och fungerat bra. Videokonferens har inte varit aktuellt eftersom alla har bott i Tyresö, utan då har man i stället kommunicerat via modem, enligt den fjärde läraren. Frågan är varför alla har använt First Class. Om det beror på att First Class fungerar bäst eller om man inte har funderat över andra hjälpmedel, när man planerade distanskurserna.

Alla lärarna tycker att First Class har fungerat bra, även om det har varit vissa svårigheter för en del i början. Det är "ett bra och redigt och klart medel", och det är bra för läraren att själv kunna välja, när man vill arbeta i stället för att ha kontakt med eleverna per telefon. En lärare tycker att det är lite problematiskt att lärarna inte har haft befogenheter att skapa särskilt mycket i First Class.

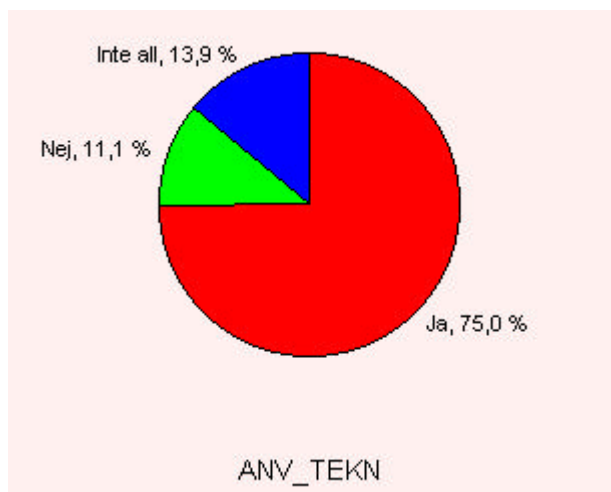
Tre av lärarna uppger att eleverna har använt de tekniska hjälpmedel som ingår i kursen. En lärare säger att de har gått över till telefon och att lämna över papper för en del av eleverna i kursen, eftersom dessa inte har fått First Class att fungera, trots att det har gått lång tid in på terminen, "Telefon och även fax, men faktiskt också ibland, brev. Men det har varit därför att, som jag sade förut då att, en del elever har alltså inte kunnat koppla upp sig på grund av eget privat datorkrångel då". En annan lärare talar om att det är svårt om eleverna inte har tillgång till dator hemma, "Har man inte dator,

så ska man ju ha tillgång till att jobba här. Och det har jag ju haft en eller två som inte har, och de har fallit från ganska snabbt för att det funkar inte. De behöver ha hemma”.

Har eleverna använt de tekniska hjälpmedel, (e-post, telefon, fax, videokonferens, chat m m), som har ingått i kursen och om så inte är fallet, vilket/vilka är skälet/skälen till detta?

På frågan om eleverna har använt de tekniska hjälpmedel, (e-post, telefon, fax, videokonferens, chat m m), som har ingått i kursen, har eleverna kunnat svara *Ja*, *Nej* eller *Inte alla*. I cirkeldiagrammet nedan, (figur 11). visas resultatet av hur mycket av de tekniska hjälpmedlen som eleverna har använt.

**I VILKEN UTSTRÄCKNING ELEVERNA HAR ANVÄNT
DE TEKNISKA HJÄLPMEDEL SOM HAR INGÅTT I
KURSEN**

Figur 11: Om eleverna har använt de tekniska hjälpmedel som har ingått i kursen.

75 % av eleverna har använt sig av de kommunikationssätt som har ingått kursen, 13,9 % har inte använt alla och 11,1 % har inte alls använt kommunikationssätten. I öppna svar har eleverna haft möjlighet att ange varför de inte har använt de tekniska hjälpmedlen. Sju elever har skrivit följande:

"Tar för lång tid"

"Jag har inte behövt. När jag har haft grupparbete har vi träffats. Skulle jag behöva prata med läraren har jag andra lektioner på skolan och kunde därför söka upp henne"

"Vissa problem med First Class, samt problem att få kontakt med supporten"

"Dom har ej fungerat"

"Kunde inte hantera datorn så bra"

"Har ej haft tillgång till allt"

och

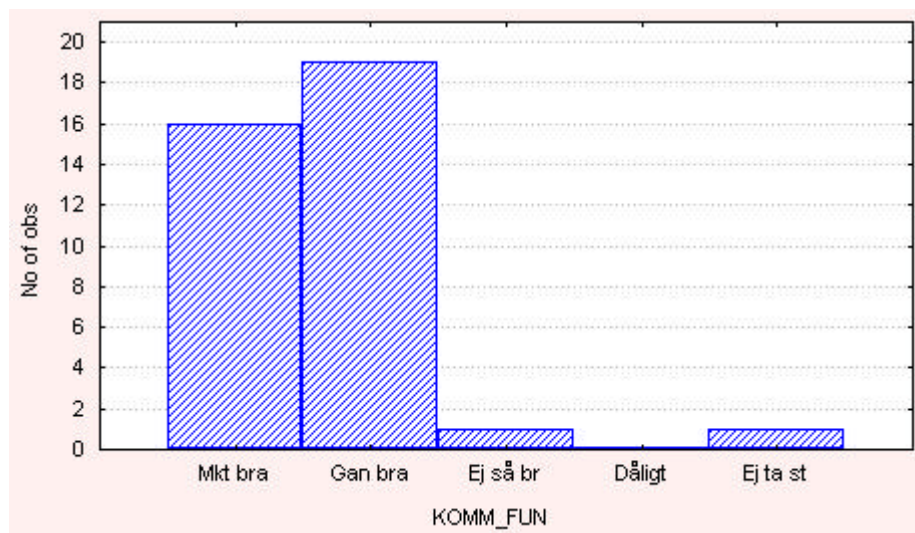
"Har ej haft tillgång till First Class".

Detta innebär att de huvudsakliga skälen till att eleverna inte har använt de tekniska hjälpmedlen har varit att de antingen inte har fått dem att fungera eller att de inte har haft tillgång till dem.

Hur har dessa kommunikationssätt fungerat?

På frågan om hur eleverna tycker att ovanstående kommunikationssätt har fungerat, har samtliga elever svarat och de haft fem olika svarsmöjligheter: *Mycket bra*, *Ganska bra*, *Ej så bra*, *Dåligt* och *Ej tagit ställning*. I histogrammet nedan (figur 12), visas elevernas uppfattning om hur kommunikationssätten har fungerat.

HUR KOMMUNIKATIONSSÄTTEN HAR FUNGERAT

Figur 12: Hur eleverna tycker att kommunikationssätten i kursen har fungerat.

19 elever tycker att det har fungerat ganska bra och 16 tycker att det har fungerat bra. En har inte tagit ställning och en tycker att det inte har fungerat så bra. Nästan samtliga elever är alltså mycket nöjda eller ganska nöjda med hur kommunikationssätten har fungerat.

Lärarna är också i huvudsak nöjda med hur kommunikationssätten har fungerat: "Ja, det är ju väldigt behagligt att när eleverna tar kontakt via First Class, i stället för per telefon, eftersom man kan välja själv när man vill arbeta med det. Det har gått bra", "Jaa, efter vissa initialsvårigheter, så har det gjort det. Det är ett bra och redigt och ett klart medel. Det har väl sina svagheter, men, jag tycker att det har fungerat bra", "Ja, absolut. Jag är helt nöjd. Jag tycker det är jättesnabbt sätt och skicka meddelanden på. Det är det" och "Jaa, när de väl har lyckats få dem installerade, och så där. Och som sagt, ja, med den reservationen då också att man, det är ju som bekant, det är ju inte alltid fel på datorn, när datorn krånglar, utan det kan ju också vara det att man inte vet hur man ska göra och då måste man ju, tycker jag, vi säger ju att vi har distansundervisning med datorstöd, och då krävs det ju att man får ett bra stöd". Lärarna är alltså nöjda med hur de tekniska hjälpmedlen har fungerat, men det har varit lite problem med tekniken i början.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att både lärarna och eleverna har varit nöjda med de kommunikationssätt som har använts i kurserna, men att det har varit en del problem med att få det tekniska att fungera, framför allt i början, och att det till och med har inneburit att inte alla har använt de tekniska hjälpmedel som var tänkt från början.

Kunskaper i IT

På frågan om eleverna har haft tillräckliga kunskaper i IT för att klara av kursen har en elev inte svarat och 80,6 % har ansett att de har haft tillräckliga kunskaper. Bara 8,3 % har svarat nej, och 11,1 % har inte tagit ställning, se nedanstående cirkeldiagram, (figur 13).

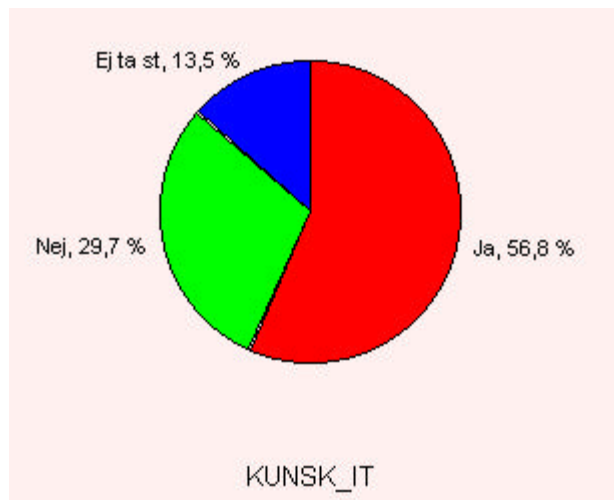
OM ELEVERNAS KUNSKAPER I IT HAR VARIT TILLRÄCKLIGA

Figur 13: Om eleverna har ansett att de har haft tillräckliga kunskaper i IT för att klara kursen.

Eftersom det ingår användning av tekniska hjälpmedel, är det också intressant att ställa frågan om eleverna anser att de har fått ökade kunskaper i IT genom att använda datorn i sina distansstudier. Samma svarsalternativ som i ovanstående fråga har funnits, *Ja*, *Nej* eller *Ej tagit ställning*. Hur eleverna har svarat, framgår av cirkeldiagrammet nedan, (figur 14).

OM ELEVERNA HAR FÅTT ÖKADE KUNSKAPER I IT GENOM ATT ANVÄNDA DATORN SOM SOM ETT HJÄLPMEDEL

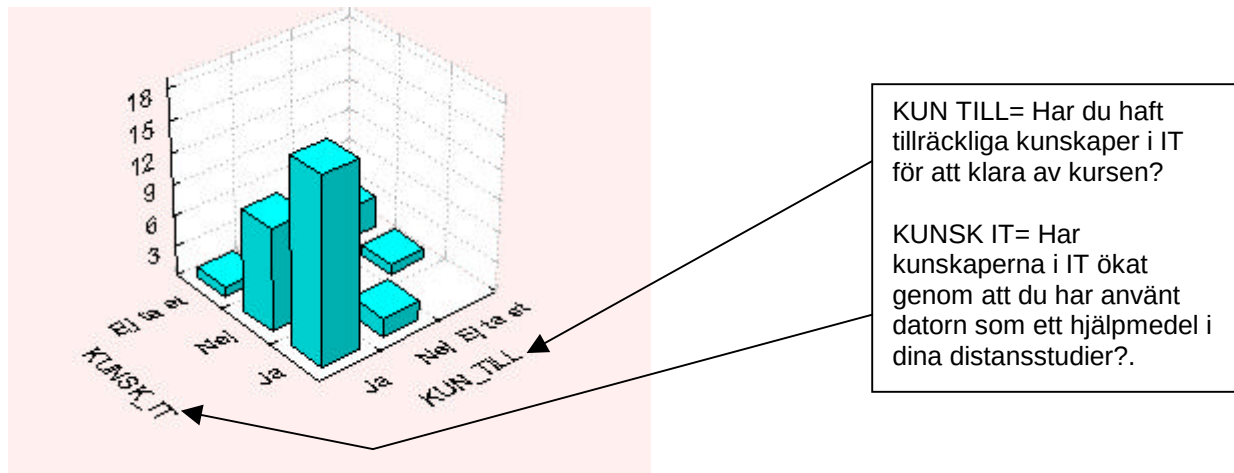

Figur 14: Har eleverna fått ökade kunskaper i IT genom att använda datorn som ett hjälpmedel i sina distansstudier?

Så många som 56,8 % ansåg att kunskaperna i IT hade ökat, 29,7 % tyckte inte det och 13,5 % hade inte tagit ställning.

Om man sedan jämför de elever som tyckte att de hade tillräckliga kunskaper från början, och ser om de tycker att de har ökat sina kunskaper, så ser man att det är den högsta stapeln, (figur 15 nedan), men en del som redan tidigare hade tillräckliga kunskaper, har inte blivit bättre på IT. De som inte hade tillräckliga kunskaper har däremot också ökat sina kunskaper i IT.

KORRELATIONEN MELLAN OM ELEVERNA HAR HAFT TILLRÄCKLIGA KUNSKAPER OCH OM DERAS KUNSKAPER HAR ÖKAT

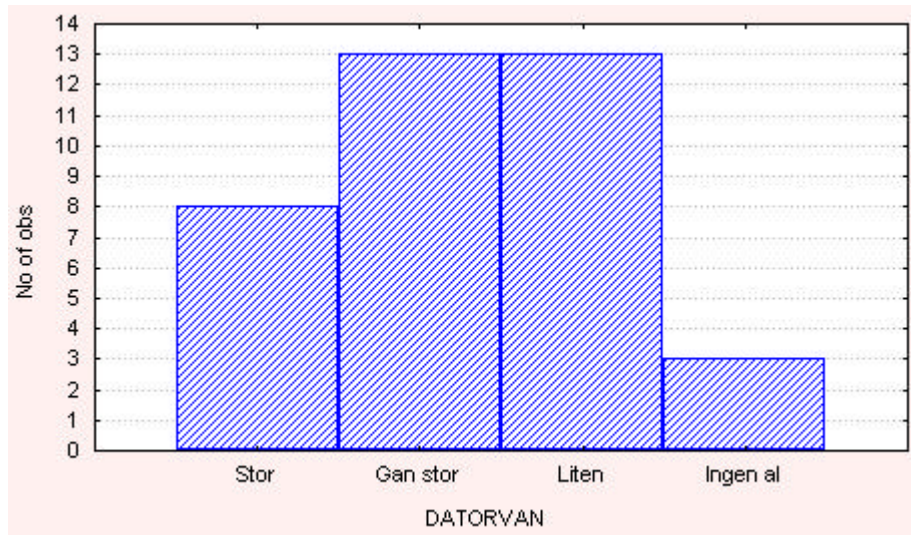
Figur 15: Om eleverna har haft tillräckliga kunskaper i IT för att klara kursen, och om deras kunskaper i IT har ökat genom att använda datorn som hjälpmedel.

Datorvana

Elevernas datorvana

En del elever har uppgivit att de inte har haft tillräcklig datorvana och att det har inneburit en svårighet, och därför är det intressant att se på hur mycket datorvana distanseleverna hade. I histogrammet nedan, (figur 16), visas hur mycket datorvana eleverna hade. De olika svarsalternativen var: *Stor*, *Ganska stor*, *Liten* och *Ingen alls*.

ELEVERNAS DATORVANA

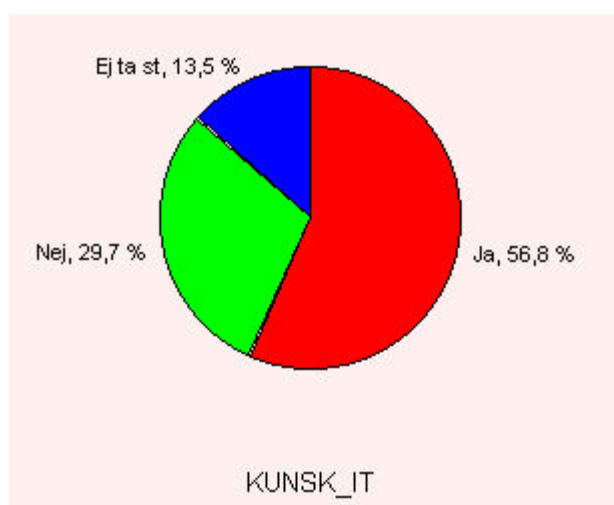

Figur 16: Hur stor datorvana eleverna hade.

Lika många elever, (13 st) hade ganska stor datorvana, som de som hade liten, (13 st). Bara åtta uppgav att de hade stor vana och tre hade ingen vana alls. Detta visar att det förmodligen är viktigt att den tekniska genomgången är noggrann, för att ge stöd åt de elever som inte är så vana att hantera datorer, vilket undersökningen visar är förhållandevis många.

Det är också intressant att ta reda på om eleverna har fått ökade kunskaper i IT genom att använda datorn som ett hjälpmedel. Hur eleverna har svarat, framgår av cirkeldiagrammet nedan, (figur 17).

OM ELEVERNA HAR FÅTT ÖKADE KUNSKAPER I IT GENOM ATT ANVÄNDA DATORN SOM SOM ETT HJÄLPMEDEL

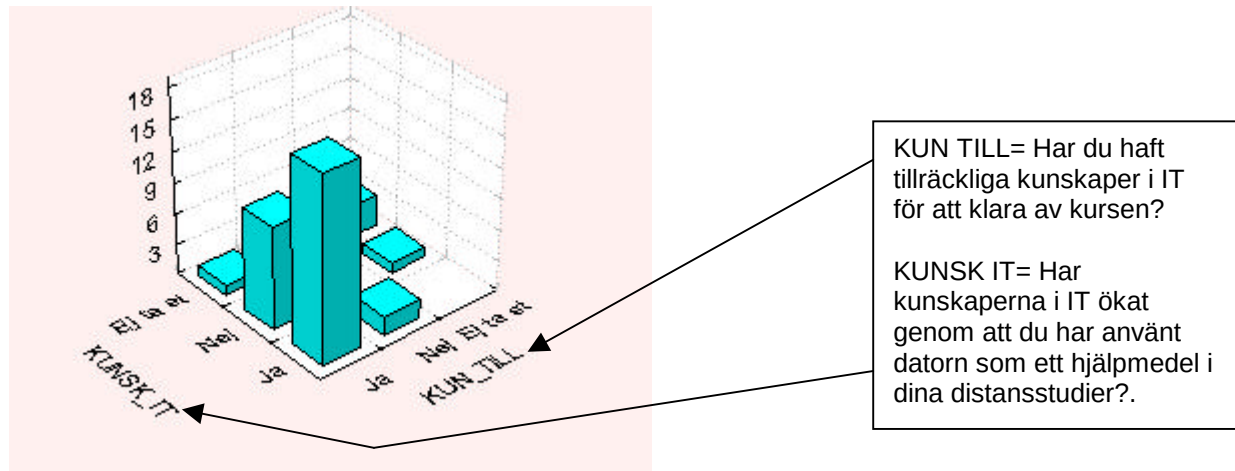

Figur 17: Har eleverna fått ökade kunskaper i IT genom att använda datorn som ett hjälpmedel i sina distansstudier.

Så många som 56,8 % ansåg att kunskaperna i IT hade ökat, 29,7 % tyckte inte det och 13,5 % hade inte tagit ställning.

Om man sedan jämför de elever som tyckte att de hade tillräckliga kunskaper från början, och ser om de tycker att de har ökat sina kunskaper, så ser man att det är den högsta stapeln, (figur 18 nedan), men en del som redan tidigare hade tillräckliga kunskaper, har inte blivit bättre på IT. De som inte hade tillräckliga kunskaper har däremot också ökat sina kunskaper i IT.

KORRELATIONEN MELLAN OM ELEVERNA HAR HAFT TILLRÄCKLIGA KUNSKAPER OCH OM DERAS KUNSKAPER HAR ÖKAT

Figur 18: Om eleverna har haft tillräckliga kunskaper i IT för att klara kursen, och om deras kunskaper i IT har ökat genom att använda datorn som ett hjälpmedel.

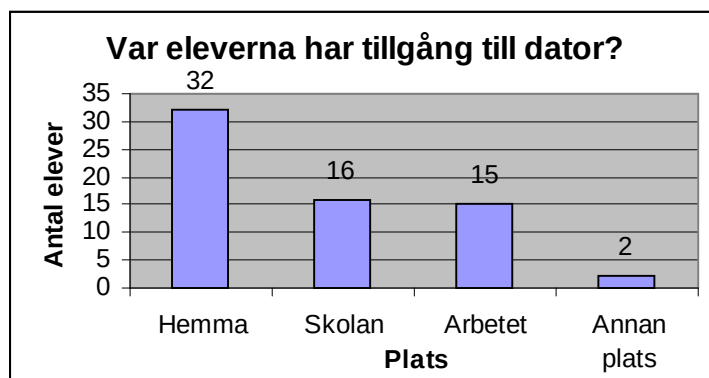
Lärarnas datorvana

På frågan om lärarna har tyckt att deras kunskaper i IT har varit tillräckliga för att genomföra kursen/kurserna på ett bra sätt, svarar alla lärarna att de har haft den datorvana som behövs, men tre av lärarna säger också att det tar tid att sätta sig in i nya program, och om man ska använda andra system behöver de både mer tid och fortbildning, ". . . någon gång måste det ju bli dags och ge sig in i, på Internet kanske, lägga upp websidor och så då, men det tycker jag ju inte att, det man behöver, det lär man sig ju, och det andra det, det kan man ta successivt, när man behöver det". En annan lärare säger: "Ja, det räckte då, det gjorde det. Men ska man vara mer avancerad nu, nu kommer det här med WebCT, och är det så att man ska använda det, då är det inte tillräckligt, då måste jag gå på kurs".

Tillgång till dator

Var eleverna har tillgång till dator

Det bästa sättet att skaffa sig datorvana, är ju att ha tillgång till dator på nära håll, t ex hemma. När eleverna fick frågan om var de hade tillgång till dator hade de fyra alternativ att välja mellan: *Hemma*, *Skolan*, *Arbetet* och *Annan plats*. Resultatet av vad eleverna har svarat visas i diagrammet nedan, (figur 19). Det är viktigt att påpeka att en del elever har tillgång till dator på mer än en plats.

Figur 19: Var eleverna har tillgång till dator.

Nästan alla eleverna hade tillgång till dator hemma, 32 stycken. Hälften så många hade även möjlighet att använda dator i skolan, (16 st) och/eller på arbetet, (15 st). Två elever hade tillgång till dator på annan plats, varav en har uppgivit hemma hos föräldrarna. Tillgången på dator har uppenbarligen inte varit något problem för de som har svarat på enkäten.

Var lärarna har tillgång till dator

Alla lärarna har tillgång till dator hemma, men de har också dator i arbetsrummet som de delar med andra. Tre av lärarna talar om att det har varit svårt att fyra stycken ska dela på en dator, men att de nyligen har fått ytterligare en dator, så att de tror att det kommer att fungera bättre nu. En lärare anser att är svårt att rätta i arbetsrummet, eftersom det inte blir riktigt tyst där. Det kan ta ungefär dubbelt så lång tid att rätta

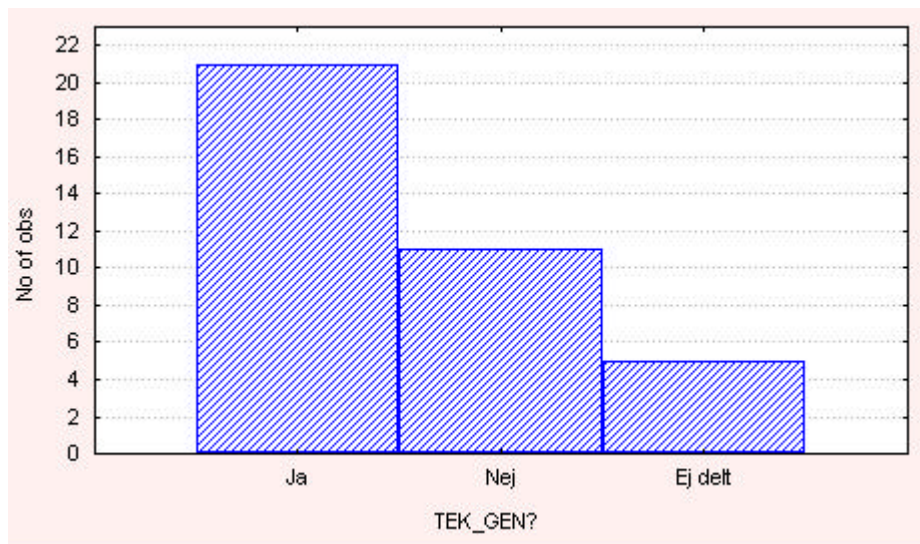
uppgifter i skolan som hemma, "Jag har tillgång till dator hemma, så att jag har inte ens brytt mig om att ansöka om någon dator hemma. Sedan har vi nu, sedan några dagar tillbaka, ytterligare en dator i arbetsrummet. Och nu tror jag att datorerna räcker till oss som sitter där. Ett problem är att man får in mer skriftliga texter av eleverna, och det kräver en väldigt koncentration när man går igenom det, så då ökar behovet ännu mer av att ha väldigt, väldigt lugnt i arbetsrummet. Och det är inte så. Även om vi sitter helt tysta där och arbetar, var och en med sitt, så jobbar jag väldigt mycket effektivare hemma. Men som det är nu, så har jag ju möjligheten att sitta hemma också. Och den möjligheten behöver jag verkligen, för att kunna arbeta koncentrerat. Det kan ta dubbelt så lång tid och ta sig igenom en texthög här, jämfört med att ta sig igenom samma texthög hemma med samma resultat".

En annan lärare säger: "Vi har ju inte riktigt haft utrymme här på jobbet. Vi har alltså haft en dator på fyra personer. Nu har vi äntligen fått två, det är stora framsteg, det är en ökning med 100%, men annars har jag suttit hemma, för jag har dator hemma då och kopplat upp mig mot servern här på jobbet då. Så det har inte varit några problem så. Har jag inte haft tillgång här, har jag suttit hemma. Det har jag gjort".

Teknisk genomgång i samband med kursstarten

Det kan ju hjälpa de elever som inte är så datorvana, att få en teknisk genomgång i samband med kursstarten, så eleverna har tillfrågats om de har haft någon sådan genomgång. De har haft tre olika svarsalternativ att välja mellan: *Ja*, *Nej* och *Har ej deltagit*. I diagrammet nedan, (figur 20) visas om eleverna har haft någon teknisk genomgång i samband med kursstarten.

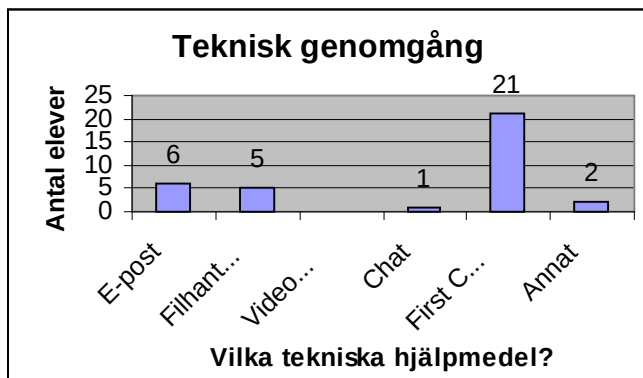
TEKNISK GENOMGÅNG I SAMBAND MED KURSSTARTEN

Figur 20: Om eleverna har haft någon teknisk genomgång i samband med kursstarten.

Alla eleverna har svarat på frågan, och 21 har uppgivit att de har haft en genomgång, så många som elva har inte haft det och fem har inte deltagit. I detta resultat kan det kanske finnas en förklaring till varför en del elever har upplevt att de har haft problem med tekniken.

Eleverna tillfrågades också vad som hade genomgåts. De kunde välja mellan följande alternativ: *E-post*, *Filhantering*, *Videokonferens*, *Chat*, *First Class* eller *Annat*. När man studerar hur eleverna har svarat i diagrammet nedan, (figur 21), är det viktigt att komma ihåg att en del elever har kryssat i flera alternativ och 15 elever har inte alls svarat på frågan, eftersom de inte har haft någon genomgång eller inte har deltagit i någon.

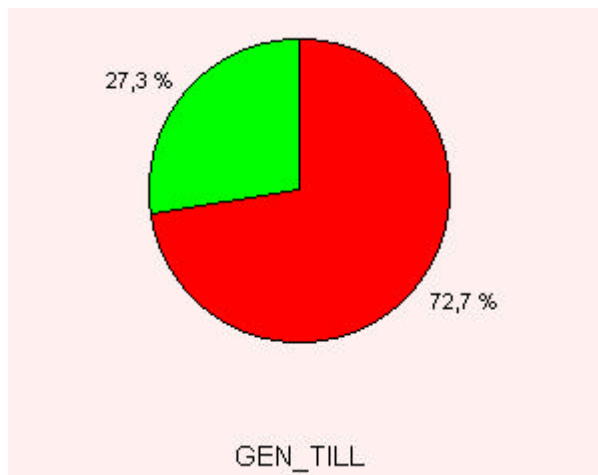

Figur 21: Vad som gicks igenom vid den tekniska genomgången.

First Class är det som de flesta har fått en genomgång i, (16 st), sex fick veta hur man hanterade E-post och fem hade fått hjälp med filhanteringen. En elev hade fått information om hur man hanterar Chatfunktionen, och två elever hade uppgivit alternativet annat, hur man bifogar filer och skickar och konferens. I de tre sista fallen rör det sig förmodligen om en genomgång i First Class i deras fall också, eftersom du kan använda Chat i First Class, det är ett konferenssystem och en av anledningarna till att man använder det är att det är ett smidigt sätt att bifoga filer och skicka. E-post ingår ju också i First Class, så det är inte säkert att eleverna har fått någon särskild genomgång i e-post, annat än den som finns i First Class.

Eftersom en del elever har uppgivit att de har liten eller ingen datorvana, är det också intressant att se om den tekniska genomgången har varit tillräcklig. Alla elever har naturligtvis inte svarat på frågan, (om de inte har deltagit, vilket fem inte har gjort, kan de inte heller besvara frågan om genomgången har varit tillräcklig). I cirkeldiagrammet nedan, (figur 22), ser vi att 72,7 % av eleverna har svarat ja och 27,3 % har svarat nej. Merparten av eleverna som har deltagit i genomgången har alltså ansett att den var tillräcklig.

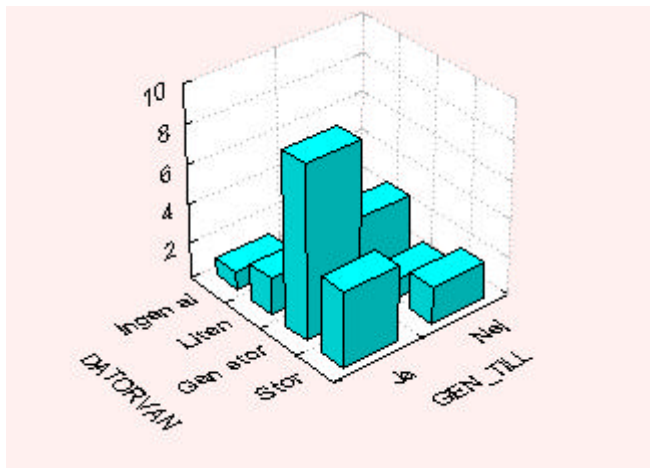
OM DEN TEKNISKA GENOMGÅNGEN VARIT TILLRÄCKLIG

Figur 22: Elevernas uppfattning om den tekniska genomgången varit tillräcklig.

Det är också intressant att jämföra elevernas datorvana och deras uppfattning om den tekniska genomgången, se nedan, (figur 23). Den eleven som inte hade någon datorvana alls och som deltog i genomgången, ansåg att den var tillräcklig, men det var också två elever som hade stor datavana och ändå inte ansåg att genomgången varit tillräcklig.

ELEVERNAS DATORVANA I KORRELATION TILL HUR DE HAR TILL HUR DE HAR UPPFATTAT DEN TEKNISKA GENOMGÅNGEN

Figur 23: En jämförelse mellan elevernas datorvana och deras uppfattning om den tekniska genomgången har varit tillräcklig.

Det kan också vara av intresse att göra en jämförelse med ovanstående resultat och resultatet från de öppna svar eleverna har skrivit på frågan, om vad de tycker har fungerat mindre bra. 21 elever har svarat och fyra av de eleverna har negativa synpunkter på just den tekniska genomgången. En elev skriver: "Genomgången av First Class var så minimal (ett papper delades ut) att jag har valt att svara att vi inte hade någon genomgång".

En annan elev skriver: "Skolans IT-avdelning har lyst som den klaraste stjärna med sin frånvaro. Jag har full förståelse för dem som inte har orkat med att lära sig använda FC. Urdålig genomgång inför skolstart med fokus på totalt fel saker. Jag förstår än idag ej meningen med den genomgången. Det skall vara solklart hur man använder tekniken annars går det åt mer tid att lära sig det än det som var avsikten att man skulle ta in".

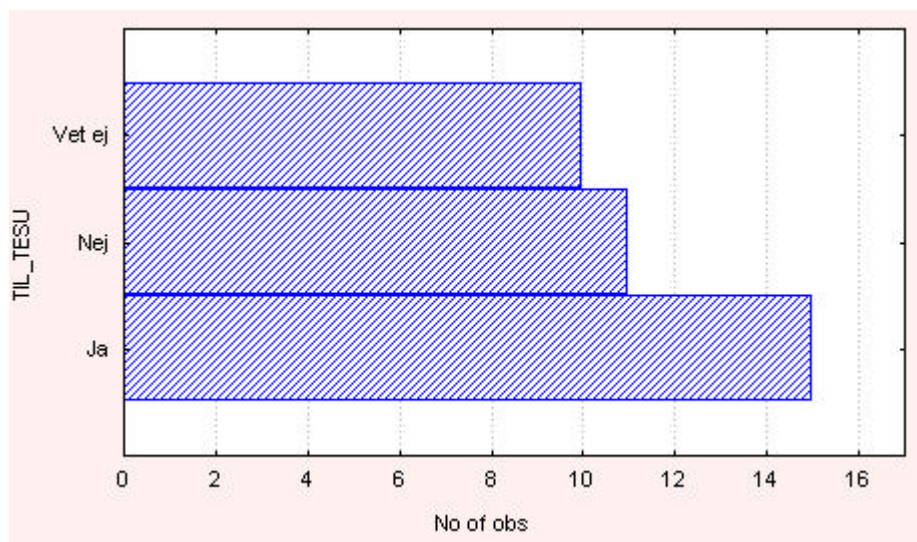
Den tredje synpunkten beträffande vad som har fungerat mindre bra: "Informationen om hur man arbetar med datorn" och den fjärde eleven skrev: "Mer undervisning hur man gör i början av kursen med datoranvändandet".

Teknisk support

För eleverna

För att underlätta för eleverna, (och även lärarna), är det viktigt att det finns tillgång till teknisk support. Eleverna har tillfrågats om det har funnits sådan support och valt mellan svaren: *Ja*, *Nej* eller *Vet ej*. I histogrammet nedan framgår hur eleverna har svarat, (figur 24). 15 elever har haft tillgång till teknisk support, tio har inte haft det och tio vet ej. En elev har inte besvarat frågan.

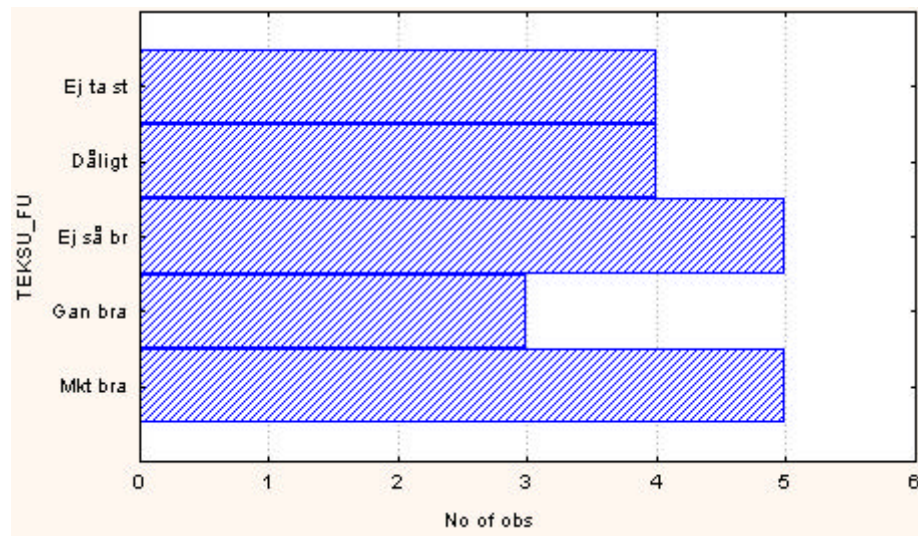
ELEVERNAS TILLGÅNG TILL TEKNISK SUPPORT

Figur 24: Elevernas tillgång till teknisk support.

De 15 elever som har haft teknisk support har också fått frågan om hur supporten har fungerat och det har haft följande svarsalternativ att välja mellan: *Mycket bra*, *Ganska bra*, *Ej så bra*, *Dåligt* och *Ej tagit ställning*. Deras svar framgår av histogrammet nedan, (figur 25).

HUR DEN TEKNISKA SUPPORTEN HAR FUNGERAT

Figur 25: Hur den tekniska supporten har fungerat.

Det som är särskilt intressant att lägga märke till är att det är fler elever som har svarat på hur den tekniska supporten har fungerat, (17 st), än de 15 som säger sig ha haft tillgång till teknisk support. Eventuellt kan några ha uppfattat att den tekniska supporten inte har fungerat, och att de därför redan vid den första frågan har fyllt i att de inte har haft tillgång till teknisk support. Sedan när de ska värdera den, har de gjort det i alla fall. Det kan också ha blivit något missförstånd, trots att det tydligt framgår av enkäten att de som har svarat nej eller vet ej på frågan om de har haft tillgång till teknisk support, ska hoppa över frågan om hur det har fungerat. Dessutom har ytterligare några fyllt i att de inte har tagit ställning. Resultatet visar i alla fall att fem tycker att det har fungerat mycket bra, tre ganska bra, fem ej så bra, (lika många som mycket bra), fyra tycker det har fungerat dåligt och lika många, fyra, har inte tagit ställning.

Sammanfattningsvis kan man säga att den tekniska supporten inte har nått alla, endast 15 personer av 37, resten vet inte om att den har funnits eller har inte haft tillgång till den. Av de som har fått teknisk support tycker åtta att den har fungerat mycket bra eller ganska bra, och nio tycker att den ej har fungerat så bra eller dåligt. Med hänsyn till resultatet av undersökningen, bör den tekniska supporten alltså förbättras i fortsättningen. Det framkommer också i de öppna svaren beträffande vad eleverna tycker har fungerat mindre bra. Av de 20 elever som har svarat, handlar tre svar just om att den tekniska supporten inte har fungerat.

En elev skriver: "Den tekniska supporten har inte tid att hjälpa alla". En annan synpunkt beträffande vad som inte har fungerat bra är: "Eftersom jag inte kommer åt First Class

p g a något tekniskt problem som varken jag eller komvux datastöd förstår, så har min lärare dragit ut uppgifterna fysiskt". En tredje elev skriver: " Jag förstår de som har undvikit att använda FC. ...IT-människornas frånvaro, totala frånvaro. De svarar inte ens på frågor. Har man för lite folk så anställer man fler eller lägger ner verksamheten".

För lärarna

En lärare har haft tillgång till teknisk support i början av kursen. Eftersom en del inte ens hade fått dator vid den tekniska genomgången, tycker läraren att det inte blev så effektivt, och att man därför hade behövt ha ytterligare en genomgång. Eleverna fick lära sig mycket själva.

De andra tre lärarna anser att de som skulle stå för den tekniska supporten inte har haft tillräckligt med tid för eleverna, att de har varit svåra att få tag på, bland annat beroende på att skolan har varit i ett utvecklingsskede samtidigt. En av lärarna tycker att man ska avdela en speciell tekniker som kan ta hand om distanseleverna, även om den personen också har andra arbetsuppgifter. Om tekniken inte fungerar "blir det ju en brevkurs" i stället, och därför är detta oerhört viktigt. Mycket tid har gått de första månaderna för lärarna att svara på frågor från elever som hade kört fast etc, säger en lärare. Lärarens tid behöver i stället ägnas åt innehållet i kursen, metodik och pedagogik, och det är tillräckligt mycket nytt som kräver uppmärksamhet från läraren.

En lärare har svarat på frågan om han/hon och de studerande har haft tillgång till teknisk support, och i så fall, hur den har fungerat: "Jaa, den tekniska supporten har ju fungerat mindre bra på grund av, förmodligen tidsbrist från våra tekniker. De har ju ställt upp i mån av tid, men de har inte alltid haft tid eftersom vi befinner oss i ett utvecklingsskede på skolan. Så de har inte alltid funnits där när vi har behövt dem. Det har de inte, men har vi bestämt, så har de alltid kommit. Men, egentligen, så kanske man alltså, på sikt, om man har mycket distansutbildning, så kanske man ska avdela en speciell tekniker som bara har hand om support för distanseleverna, som alltid är där, alltså som naturligtvis även har andra arbetsuppgifter, men som vi jämt har tillgång till oavsett, hela dagen och hela kvällen. För att det är så pass viktigt att tekniken fungerar, för annars faller ju det här. Då blir det en brevkurs i stället, och det är ju inte så bra".

En annan lärare har svarat: "Nej, eleverna har inte fått kontakt med dem som skulle hjälpa till. De har inte funnits tillräckligt med tid för eleverna".

En tredje lärare har svarat: "Jaa, den tekniska supporten, från början så var den frågan överhuvudtaget inte löst, när vi började och sedan så efter många påtryckningar, så fick vi ju ändå ett besked att våra tekniker då, nätverkstekniker tar det ansvaret. Och stödet utformades ju så att med programvarudisken så skickades ett brev där det stod hur man installerade programmet hemma och med hänvisning till att kursdeltagarna kunde

ringa till någon av dem få för att höra hur det gick. Sedan i praktiken så var problemet att det var oerhört svårt att få tag på våra nätverkstekniker, och det berodde ju på, inte på att de höll sig undan, utan på att man hade oerhört mycket utbyggnadsarbete just då i terminsstarten, så de var ju i praktiken onåbara. Och då blev det ju så att man som lärare ställdes inför många frågor där som man inte kunde svara på helt enkelt, man fick gissa sig fram och kanske att man kunde lösa det ibland och ibland kunde man inte det. Så att supporten fungerade ju inte, och det var nog, märkligt nog kan jag tycka, för det var ändå inte en alldeles nyhet att man skulle börja, men det var inte förberett, man hade inte vikt teknikertid eller så till detta, det var inte uttänkt så”.

Däremot säger lärarna att de själva har fått den tekniska support de har behövt, bl a genom att kollegor har hjälpt dem att sätta sig in i First Class.

Vad har varit lättast?

Elevernas svar

I öppna svar har eleverna fått möjlighet att skriva om vad de har tyckt varit lättast. 22 elever svarat, av vilka det är fyra elever som har tyckt det har varit lättast att själva få planera sin tid, och tre elever anser att de själva kan lägga upp studietakten och jobba i egen takt har varit det lättaste.

Några har tagit upp datorkommunikationen i svar som: ”Möjligtvis att ta hem uppgifterna på datan”, ”... och att skicka uppgifter till läraren på det sättet var bra”, ”Programmet för kommunikation (First Class)”, ”Kommunikationssättet, d v s i detta fall First Class” och ”Skriva ner sina åsikter/kommentarer direkt i First Class o skicka vidare till berörd person (skickas när man själv är inne i ämnet (engagerad))”.

Övriga svar har varit:

”Att läsa kapitel i mainbook och göra övningarna i workbook”

”Ingenting”

”Att ha föredrag i 15 min. ..”

”Föreberedelser till lektionerna”,

”?”

"Vet inte"

"Man ser till att vara där på alla lektionstillfällen"

"Lektionstimmarna. De är mycket bra och givande"

"Man upptäcker sina brister och har möjlighet att åtgärda dem"

"Att få tiden att räcka till mot att vara uppbokad 1-2 gånger i veckan en viss tid och plats".

Lärarnas svar

Här har lärarna olika uppfattningar. En lärare säger: "Lätt är att det har varit elever som har varit lite speciella på något sätt, som har varit väldigt intresserade av det här, distans, alltså att de har valt på distans eller att de är människor som lever ett mer engagerat liv i allmänhet och därför är det intressanta människor. Och då har det varit lätt på det sättet att de har en väldigt positiv inställning. Det är väl en sak som har varit lätt".

En annan lärare har svarat på följande sätt: "Bedömningen tycker jag har varit lättast. ... Jag hade ju massor, massor med betyg och bedömningar att samla ihop, så det var hur lätt som helst. Så många betygsanteckningar har jag ju aldrig i en vanlig klass. Så den biten tyckte jag var mycket lätt. Sedan berodde det väl också på att de var så få, så man kom varandra in på livet, och ser ju väldigt lätt vad de kan".

Den tredje läraren svarade: "Jaa, det lättaste har naturligtvis varit alltså att man ju inte är ny i sin lärarroll. Det är väl kanske det som har varit lättast. Man har ju känt sig trygg i det man skulle göra".

Den fjärde läraren tyckte att tekniken hade varit lättast: "Ja, lättast är nog egentligen själva tekniken, det tycker jag. Det gick ganska snabbt att lära sig".

Vad har varit svårast?

Elevernas svar

Totalt har 25 elever svarat på frågan om vad de har tyckt varit svårast. Fyra elever har uppfattat att disciplinen och att hålla den egna planeringen av arbetet har varit svårast.

Fyra elever har tyckt att tekniken har varit svårast, två att komma i gång med First Class, den ena för att datavana saknades och den andra för att informationen om hur man gjorde var dålig. En elev tycker det har varit svårt "att installera programmet och att läsa andras filer ibland. Och att veta att det har kommit ett meddelande om man inte tittar så ofta" och en elev skrev: "Lära mig hur datorn med programmet fungerat". Två elever har upplevt grammatiken som svår och två elever tycker det har varit svårt med tiden för "Att hinna läsa/repetera" och "Att hinna åtgärda alla brister". Tre elever har uppfattat svårigheter med att förstå lärarens instruktioner och hur de ska arbeta: "Svårt ibland att tyda läxorna, ej p g a läraren utan för att det blir så himla mycket papper", "Förstå lärarens instruktioner. Svårt att diskutera problem (frågeställningar via First Class (lång responstid))" "Att lägga upp sitt eget arbete, bestämma vilka delar som skall läsas. Det började fungera bättre när läraren styrde mer, strukturerade upp arbetet. Det kändes som om det gick åt mer tid till att planera en lektion åt sig själv än att arbeta med språket. Men det har varit lärorikt att pröva på båda delarna".

Övriga svar är följande:

"Uttal i språkstudierna"

"Att läsa och förstå äldre litteratur"

"Individuella övningar"

"Att lära känna alla"

"Jag uppfattar ingenting som svårt"

"Att inte gå igenom "hemläxor" som kan ha varit problem med"

"Arbete som kräver att man träffar studiekamrater utöver lektionstid, den tiden har jag inte, därför har jag valt distans"

"Inga svårigheter utom själv ämnes nivå"

"Specialarbetet"

"Man har ej så mycket kontakt med läraren"

samt

"Att få vänta på svaret genom modem; om den andra finns inte precis i data när man skikar ett meddelande".

Eleverna har alltså ganska olika uppfattningar om vad som har varit svårt, men några har uppfattat grammatiken, tekniken, planeringen av det egna arbetet och att förstå hur de ska arbeta som svårt. I övrigt är det svårt att finna en gemensam nämnare i elevernas svar.

Lärarnas svar

Två av lärarna tycker att tekniken för eleverna har varit det svåraste och det har varit svårt för läraren att svara på en del tekniska frågor. En lärare tycker att det har varit svårast att lägga upp en bra kurs, och vill till nästa gång låta eleverna arbeta mer självständigt och med grupparbeten, redovisningar etc, "Jaa, det svåraste att lägga upp en vettig kurs, skulle jag nog vilja säga. Skulle jag göra om den, så skulle jag nog göra den totalt annorlunda. Jag skulle inte ha den här boken, jag skulle lägga upp den å ett mer självständigt sätt vad gäller elevernas arbete. Jag skulle göra mycket mera grupparbeten, att jobba tillsammans, redovisa saker och ting. ... "Så det är kanske själva upplägget av en kurs som jag tyckte var svår, och som jag dessutom då skulle vilja ändra på om jag skulle göra om den".

Den fjärde läraren anser att det är svårt att både hinna sköta kursen och samtidigt reflektera och pröva nya vägar. "Ja, svårast är väl, kanske just det där att när tåget rullar alltså, som det har gjort för mig under det här året, att under gång så att säga reflektera över, är det så här jag vill jobba med det här, att hinna både att pröva saker och ändå sy ihop en kurs, så där ...". Läraren menar att det går längre tid i distanskursen innan "man får signaler om att någonting inte går bra". Han anser också att det har varit svårt att utnyttja träffarna till den muntliga kommunikationen, eftersom eleverna framför allt på den grundläggande kursen behöver förklaringar, genomgångar etc.

Vad har fungerat mindre bra?

Elevernas svar

Av de 21 elever som har svarat, berör elva svar tekniken på något sätt. Följande tolv negativa svar har kommit beträffande tekniken:

"Genomgången av First Class var så minimal (ett papper delades ut) at jag har valt att svara att vi inte hade någon genomgång. Jag förstår dem som har undvikit att använda FC. ...IT-människornas frånvaro, totala frånvaro. De svarar inte ens på frågor. Har man för lite folk så anställer man fler eller lägger ner verksamheten"

"Skolans IT-avdelning har lyst som den klaraste stjärna med sin frånvaro. Jag har full förståelse för de som inte har orkat med att lära sig att använda FC. Urdålig genomgång inför skolstart med fokus på totalt fel saker. Jag förstår än i dag ej meningen med den genomgången. Det skall vara solklart hur man använder tekniken annars går mer tid åt att lära sig det än det som var avsikten att man skulle ta in"

"Informationen om hur man arbetar med datorn"

"Den tekniska supporten har inte tid att hjälpa alla"

"Eftersom jag inte kommer åt First Class p g a något tekniskt problem som varken jag eller komvux datastöd förstår, så har min lärare dragit ut uppgifterna fysiskt"

"Jag hade för dålig PC-kunskaper när jag började kursen. Det var oerhört jobbigt"

"Vi började med att sända via datan tillbaka till vårt jobb. Men det funkade inte så vi tryckte ut materialet skrev för hand & skickade till läraren"

Mer undervisning hur man gör i början av kursen med datoranvändandet"

"Alla har arbetat med olika versioner av MS Word och ibland har vi inte kunnat läsa varandras texter i FC"

"Trögt att diskutera på Internet. Diskussionen blir utdragen"

"Utom att man inte kunde läsa vissas filer, som skickades till mig"

samt

"Att skolan är så helt inne på PC. Jag har en Macintosh så vissa saker har jag ej kunnat använda".

Fyra svar har rört grupparbeten: "...Elevarbeten som har krävt träffar utöver lektionstid har jag inte kunnat avsätta tid till", "Gruppindelning till FC-diskussioner. Här gäller det att alla tar sitt ansvar och mailar i tid", "Grupparbeten om man hamnar med "fel" människor" och "Grupparbeten med oengagerade personer + sista minuten personer (odisciplinerade personer). Att dra hela lasset är pest!"

Förutom tekniken och grupparbetena har svaren beträffande vad som har fungerat mindre bra varit:

"Har inget direkt att anmärka på"

"Fysiska träffar (man kan inte tillfredsställa de allas behov avseende tider"

"Det sociala men det hade förmodligen blivit detsamma med traditionell utbildning"

"Jag"

"---"

och

"---".

Lärarnas svar

Två av lärarna är inte nöjda med läromedlen som har använts, "...man måste ha ett läromedel som är ämnat åt, som är gjort för att användas på distans, det är klart. Det måste få vara så" och "Läromedlet som vi har i tyska är inte bra. Det är extra dåligt just för distansutbildning".

En lärare anser sig ha behövt "pusha på eleverna, att de inte arbetar som man ska, att de inte förstår sitt eget bästa.". En av lärarna säger att om det har gått mindre bra för en del elever, beror det mycket på att de inte har tänkt igenom ordentligt vad det innebär att läsa på distans, att de inte har varit riktigt mogna, utan kanske i stället har lockats av de fåtaliga lektionerna.

Tekniken inte har fungerat bra, anser en av lärarna. Det har inte funnits någon teknisk support i beredskap. Det har också varit oklart hur ansvaret för det tekniska skulle fördelas mellan lärare och tekniker. Beträffande undervisningen anser läraren att eleverna inte har betraktat lektionerna som obligatoriska bland annat på grund av att det har varit andra kurser. Detta har medfört att läraren inte är nöjd med lektionerna utan tycker att de skulle ha utnyttjats till muntliga övningar i högre utsträckning. Att rätta på skärmen är också jobbigt och tar längre tid. Det är också svårt att hitta ett bra sätt som gör att det blir lätt för eleverna att läsa. Det händer lätt till exempel att texten i en uppsats förskjuter sig. Därför har läraren delvis gått över till att skriva ut vissa övningar, rätta som vanligt och sedan skicka tillbaka dem till eleven per post.

Vad har fungerat bra?*Elevernas svar*

På den frågan har 24 elever lämnat öppna svar. Tre av de eleverna har varit positiva: "Allting", "Allt. Jag är väldigt nöjd" och "Allt har varit bra i det stora hela".

Sju elever har berört tekniken i sina svar:

"First Class, e-post"

"Uppgifter till och från FC⁷⁸ har varit ett mycket praktiskt sätt att hantera kontakten med läraren- och klasskamraterna"

"First Class ett bra program"

"FC är lagom svårt. Fungerar hyfsat"

"Se svaren ovan. (Tekniken har fungerat mycket bra. Kunskaperna i IT har varit tillräckliga för att klara av kursen. Jag har fått ökade kunskaper genom att använda datorn som ett hjälpmedel i mina studier"

"Läxan att ta hem o sända iväg den"

och

"Lätt att få ut materialet".

Synpunkter på läraren har förekommit i två svar: "Det mesta faktiskt. Lärarna är alltid tillgängliga o man vet alltid vad man ska göra" och "Läraren".

Övriga svar varierar ganska mycket:

"Brevväxlingen och uppgiftslämnandet till o från läraren o till o från andra elever"

"Att man kan lämna i uppsatts så fort de är klara"

"En homogen klass och en bra lärare. Ett givande och ett tagande"

"Nästan allting! Utom att man inte kunde läsa vissas filer, som skickades till mig"

⁷⁸ FC står för First Class, ett konferenssystem för datorkommunikation.

"Kaffeautomaten",

"Lektionerna har varit mycket bra och alldeles lagom i antal. Tekniken har använts till diskussioner med klasskamraterna, kul att prova"

"Att kunna skicka grupparbeten mellan varandra (elever) och till läraren genom datorer"

"- Lektionerna. – Grupparbeten, när de verkligen fungerar"

"Grupparbeten med engagerade personer. – kommunikation via FC, telefon, samt fysiska träffar. Kommunikation med läraren via FC, telefon samt fysiska träffar"

"Upplägget med uppgiftspaketet har varit arbetssamma men lärorika"

"Att få tillbaka de ivägskickade arb.uppgifterna snabbt"

och

"Telefon och möten med grupp".

Lärarnas svar

Tre lärare tycker att de enskilda arbetena har fungerat bra, ". . . att de gjorde så pass mycket självständigt, att de lyckades koncentrera sig på de uppgifter de hade fått av oss. Det är väl alltid så med elever, att en del gör mer och en del gör mindre, men de som gjorde bra saker och hade förberett sig ordentligt, de har ju förstått varför man läser på distans. De som inte förstod, de har ju naturligtvis gjort sämre ifrån sig, men jag tror samtidigt att de fick sig en läxa på det sättet att de fick en tankeställare att, vad har jag gett mig in på", "...jag tycker att det som gjort kursen bra, har ju varit de här enskilda arbetena och framför allt de som de har gjort tillsammans", ""Men det som har fungerat bra, det tycker jag är, vi har ju haft sådana där övningar där man lägger ut gruppuppgifter eller parövningar, där det märks att det blir en aktivitet i First Class... att deadlines har fungerat bra. Det pratade vi ju mycket om också. Ska man ha, det är helt klart så att har man en sammanhållen grupp så ska man absolut ha det också. För då kan man ju göra saker där man faktiskt samarbetar, annars går ju inte det. Nej, det tycker jag har fungerat bra i båda grupperna..."

En annan lärare anser att kontakten med eleverna och frekvensen i kontakten har fungerat bra, "Jaa, bra det är ju kontakten med eleverna, det tycker jag. Och frekvensen

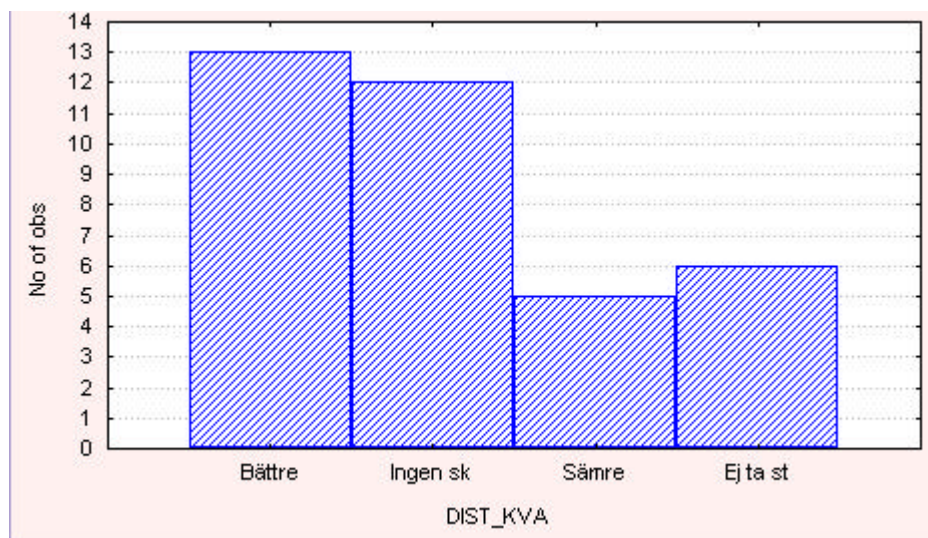
i kontakterna, att den blir helt annorlunda, på det här viset, och allting tydliggörs på ett helt annat sätt, det tycker jag”.

Distansutbildningens kvalitet jämfört med ”vanlig utbildning”, d v s utbildning som inte är på distans

Elevernas uppfattning om distansutbildningens kvalitet

Beträffande hur eleverna har upplevt distansutbildningens kvalitet jämfört med ”vanlig utbildning”, d v s utbildning som inte är på distans, har de fått fyra olika svarsalternativ: *Bättre*, *Ingen skillnad*, *Sämre* och *Ej tagit ställning*. Dessutom har de haft möjligheter att kommentera sina svar direkt under frågan. I grafen nedan, (figur 26), visas elevernas uppfattning om kvaliteten.

ELEVERNAS UPPFATTNING OM DISTANSUTBILDNINGENS KVALITET

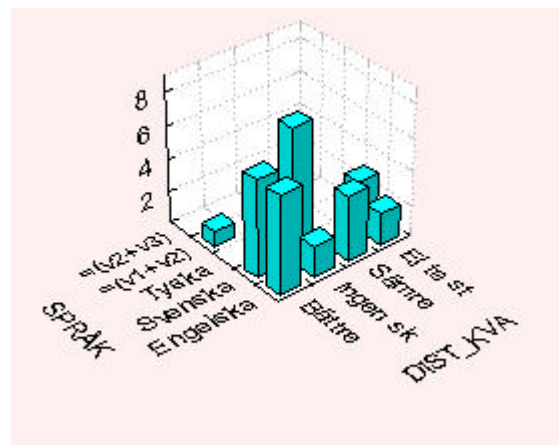
Figur 26: Elevernas uppfattning om kvaliteten i distansutbildningen jämfört med ”vanlig utbildning”, d v s utbildning som inte är på distans.

13 elever tycker att distansutbildningen har haft bättre kvalitet än utbildning som inte är på distans, tolv elever tycker inte att det är någon skillnad, sex elever tycker att kvaliteten har varit sämre. Två elever har inte svarat på frågan och fem elever har inte tagit ställning.

Om man tittar på korrelationen mellan elevernas uppfattning om distansutbildningens kvalitet och vilka ämnen de har studerat, får man följande resultat, (figur 27).

ELEVERNAS UPPFATTNING OM DISTANS- UTBILDNINGENS KVALITET I KORRELATION TILL ÄMNE

V1 = engelska
V2 = svenska
V3 = tyska
V1+v2 = engelska
och svenska
V2+v3 = svenska
och tyska

Figur 27: Korrelationen mellan de ämnen eleverna har studerat och deras uppfattning om distansutbildningens kvalitet.

Av de fem elever som anser att kvaliteten har varit sämre, studerar fyra engelska och en både svenska och engelska. Tolv elever tycker att det inte har varit någon skillnad i kvalitet, (två som läser engelska, sju som studerar svenska, en som läser tyska och en elev har inte angivit språk i enkäten). 13 elever har uppgivit att de tycker kvaliteten har varit bättre i distansutbildningen, (sex i svenska och lika många i engelska, en elev som läser både svenska och engelska). De flesta eleverna har alltså inte upplevt att distansutbildning har inneburit sämre kvalitet.

Eleverna har också fått möjlighet att komplettera sina svarsalternativ med kommentarer, vilket 22 elever har valt att göra. Svaren varierar ganska mycket men, fyra elever anser att mycket av ansvaret för om det ska bli bra eller dålig kvalitet på utbildningen beror på hur mycket egna initiativ och hur mycket arbete de själva lägger ner. Fem elever skriver att distansutbildning innebär en effektivare undervisning.

Övriga har svarat:

"Jag vet inte så noga, jag har inte studerat sedan 1979"

"Om man inte är tillräckligt motiverad kan det kännas som att ingen bryr sig om man gör det eller inte. Man behöver träffas oftare för att lära sig mera"

"Jag tycker det är både och. Det är värre att missa en lektion och det kan bli stressigt att hinna med uppg. Jag tycker dock bättre om att plugga på egen hand"

"Man läser igenom allt ordentligt så att man är förberedd"

"En fördel i man lär sig att skriva för man är tvungen att göra det hela tiden"

"Om man studerar rätt ämne i rätt lektion (enligt fråga 13) kan det möjligt ha kvalité"

"Vi har i och för sig en mycket bra lärare. Men eftersom lektionerna är 3h och vi har First Class blir resultatet jättebra!"

"Se punkt 13. (Man tvingas läsa allt som ingår i utbildningen. Både roligt och tråkigt vilket givetvis betyder att man tillgodogör sig bättre kunskaper med distansutbildning"

"Du får snabbare hjälp och du studerar de tider som passar dig"

samt

"Den muntliga delen blir något lidande. I övrigt har kvaliteten på utbildningen varit likvärdig med "vanlig utbildning" eller bättre".

Några har negativa kommentarer såsom: "Se 13! (- Här finns ingen uppföljning av vad man gjort hemma. Uppgifterna gås ej igenom alls!) Här är mer **kvantitet** än **kvalitet**", "Eftersom träffarna är ganska glest lagda kanske läraren inte har så många tillfällen att kommentera mina kunskaper?", och "Jag tycker att läraren måste vara bättre på att lägga upp kursen + att man anv. tiden man har tillsammans bättre".

Lärarnas uppfattning om distansutbildningens kvalitet

Här har lärarna ganska olika uppfattningar. En anser att det är svårare att uppmärksamma vissa elever, men säger samtidigt att det gäller att hitta metoder för det, "Det finns ju elever som man inte uppmärksammar i distansen, och de finns ju där längre då, det går snabbare att fånga upp sådana i den vaniga undervisningen. Men där tror jag att det bara handlar om metoder för det. De som har disciplinen och motivationen, och som inte bara vill komma och få allting serverat, de själva vill ta tag i sina studier, för dem tror jag att de får samma kvalitet. Möjligtvis då de som inte har det här, motivationen till studier överhuvudtaget, de kanske får i sig någonting mer genom att sitta på lektioner. Och man kanske har lättare framför allt, att fånga upp dem och ta tag i dem och gå dem inspirerade av varandra".

Två lärare anser att klassrumsundervisning har stora kvalitéer och att "Distans blir en minimerad kurs" och att man förlorar någonting i distansutbildningen. Enligt en av lärarna går det inte fortare att läsa på distans, snarare tvärtom, men att eleven vinner i tid genom att han/hon inte behöver åka till skolan mer än en gång varannan eller var tredje vecka. Den andra läraren anser att individualiseringen och att man kan nå fler elever är kvaliteter som distansutbildningen har, "Kvaliteten ligger väl i individualiseringen och att man når fler då så förhoppningsvis att man kan tillmötesgå det önskemålet eller kravet från den studerande eller presumtiv elev då att det går att läsa tack vare detta. Det är ju en kvalitetshöjning för just dem..." .

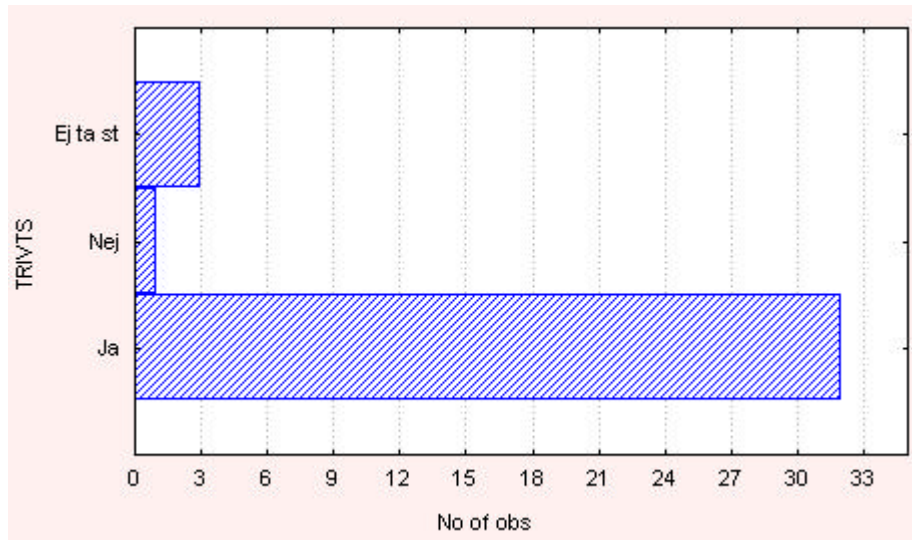
Målmedvetenhet och disciplin är två förutsättningar för att distansutbildning ska fungera. Annars blir avhoppet fler än i vanlig utbildning, bland annat beroende på att man har mindre positivt socialt tryck.

Eventuellt kan kvaliteten bli högre genom att man kanske förbereder sig mer när man inte träffas så ofta, tror en lärare.

Har eleverna trivts med att studera på distans och skulle de välja distansstudier igen?

Eleverna har också fått frågan om hur de har trivts med att studera på distans. En elev har inte svarat och tre har inte tagit ställning till frågan, se nedan, (figur 28).

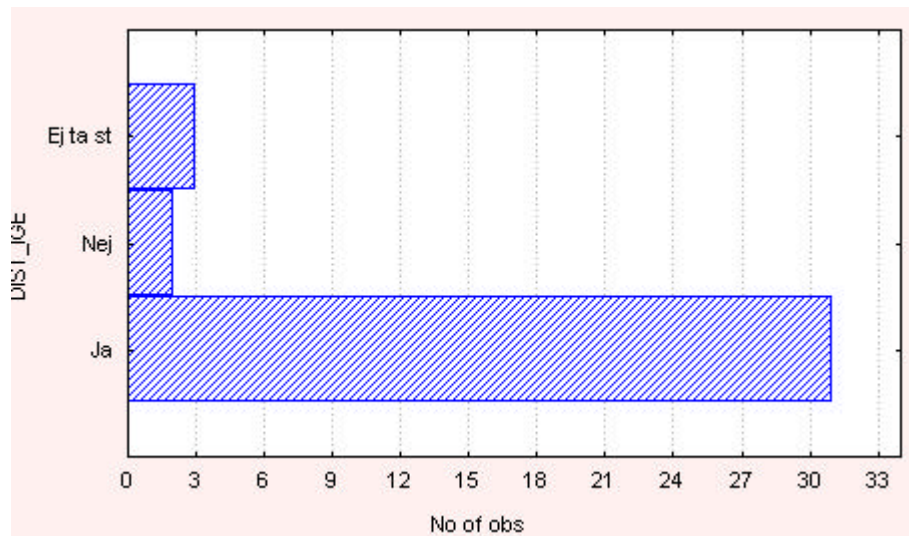
HUR ELEVERNA HAR TRIVTS MED ATT STUDERA PÅ DISTANS

Figur 28: Har eleverna trivts med att studera på distans?

Så många som 32 elever har svarat ja och bara en elev har svarat nej. Det är ett mycket tydligt resultat att de elever som har gått distanskurserna har verkligen trivts med den utbildningsformen.

Eftersom så många har trivts, bör det ju bli många som svarar att de skulle välja att studera på distans igen? I histogrammet nedan, (figur 29), redovisas i vilken omfattning eleverna kan tänka sig distansstudier igen. Samma elev, som inte svarade på den förra frågan, har inte svarat nu heller.

OM ELEVERNA KAN TÄNKA SIG ATT STUDERA PÅ
DISTANS IGEN

Figur 29: Om eleverna skulle välja att studera på distans igen.

Av de 36 elever som har svarat på frågan, skulle hela 31 stycken välja att studera på distans igen. Två svarade nej och tre har inte tagit ställning.

Eleverna har också fått möjligheter att ange skälen till varför de inte skulle välja att studera på distans igen i ett öppet svar. Sex elever har svarat enligt följande:

"Jag klarar inte den typen av inläring. Jag har tyvärr nu inte den puchen på mig själv. Jag går hållre på C3L en-2ggr i veckan"

"Jag tycker om att träffas regelbundet"

"Jag har inget behov eftersom jag nu sökt till universitetet där jag inte tänker studera på distans"

"Det är lättare att bestämma själv när du vill studera och inte"

"Man kan välja mer hur man ska använda sin tid"

samt

"---".

De allra flesta eleverna har alltså varit nöjda med att studera på distans och skulle välja att göra det igen.

Hur har lärarna trivts med att undervisa på distans?

Alla lärarna har trivts och två svarar att de gärna vill göra det igen, "Det var kul. Jag gör gärna om det" och "Bra, jag tycker, det är en bra undervisningsform och jag har även anmält mitt intresse för och fortsätta i höst då, och har nya kurser då".

En lärare tycker att den ena av grupperna har varit svårare, bland annat beroende på att gruppen inte hade valt distansformen från början och att de egentligen ville ha fler lektioner.

Den fjärde av lärarna ser fördelen att kunna bestämma mer över tider själv och tycker om själva arbetssättet, samtidigt som läraren trivs med att undervisa i klass, "Jo, på det hela taget har jag trivts väldigt bra med det, men jag har inte varit nöjd riktigt med hur det har gått, som jag nog pratade om sist, framför allt på den grundläggande, där jag inte har fått till det som jag hade velat då, vad nu det var. Men jag tycker att själva arbetssättet är roligt och då menar jag, alltså det jag har gjort nu är ju en sak, medan själva tanken att jag inte är bunden vid lektioner som är utlagda en gång för alla och som jag liksom får köpa bara utan jag bestämmer mycket själv, och det hoppas vi att det blir ett sätt att arbeta mer och mer även här på skolan, som vi har pratat om förut att distanstekniken och den vanliga metodiken närmar sig varandra. Det kanske inte blir så mycket att det är distans eller vanligt utan att det är olika grader av samma undervisning egentligen".

Resultatet av undersökningen kan alltså sammanfattas med att distansutbildningen i huvudsak har fungerat bra, och att både elever och lärare är nöjda och gärna söker sig till den utbildningsformen igen.

DISKUSSION

Eftersom jag har tillämpat ett urval med "s k tillgänglig grupp"⁷⁹, gäller undersökningens resultat bara för den undersökta gruppen, och det är ett metodologiskt problem som jag har uppmärksammat.

Genom att genomföra elevernas enkätundersökning och lärarnas intervjuundersökning tycker jag att jag har fått en bra bild av hur det är att vara distanslärare/distanselev i språk på C3L/Tyresö komvux. Undersökningarna har täckt in många delar av utbildningen som t ex; varför man väljer distansutbildning, vilka de största skillnaderna är, hur individualiseringen påverkas av distansformen, hur kvaliteten har uppfattats, hur de sociala kontakterna har fungerat, för- och nackdelar och en del aspekter beträffande tekniken.

Några elever hade inte fyllt i vilket ämne de studerade, förmodligen för att blanketten var otydlig. Jag borde ha gjort separata frågor för ämne och nivå, men i övrigt var det interna bortfallet i enkätundersökningen litet, och de flesta eleverna har även fyllt i de öppna svaren och på det sättet bidragit med värdefulla synpunkter.

Den kvalitativa undersökningsmetoden ger mer djupgående kunskaper, men det kan till viss del kompenseras genom öppna svar i den kvantitativa metoden. Lärarna har svarat mycket utförligt på mina intervjufrågor och engagerat sig i, att ge en så tydlig bild som möjligt, av hur det är att vara distanslärare.

Undersökningen visar att många skäl till att välja distansutbildning, som man hittar i litteraturen, t ex flexibilitet i tid och plats, möjlighet att kombinera arbete och studier, schemakrockar m m också är skälen som de studerande vid C3L har uppgivit för att välja att studera på distans. Alla eleverna i min undersökning bor i Tyresö, så ingen har valt distansstudier av geografiska skäl. Lärarna har valt distansutbildning utifrån intresse, för att pröva nya undervisningsformer, ofta i kombination med teknik. Det gör naturligtvis att de i grunden är positivt inställda till den här utbildningsformen.

Behovet av distansutbildning kommer säkert också att öka med ökade krav på ständig kompetensutveckling, vilket är svårt att kombinera med arbete och familjeliv. För många kvinnor är just distansutbildning den enda möjligheten till vidareutbildning, eftersom de ofta har ansvar för barnpassning och i min enkätundersökning var merparten av de studerande just kvinnor.

En av svårigheterna för distanseleven är ofta att ha tillräckligt mått av självdisciplin. I undersökningarna är det vad lärarna anser som ett krav för lyckade distansstudier och det som eleverna själva har anfört som en nödvändighet. Detta stöds också av bl a

⁷⁹ Patel och Davidson (1994), s 47

Bååth, som har stor erfarenhet av distansutbildning⁸⁰. Men att klara av att prioritera mellan studierna, familjen och arbetet är en svår situation, som särskilt många kvinnor står inför.

Just självdisciplinen är något som många elever upplever som den största skillnaden mellan distansutbildning och utbildning som inte är på distans. Helt naturligt har många också svarat att en av de största skillnaderna är att det är mer självstudier i distansutbildningen. Eleverna upplever också att skillnaderna handlar om större frihet i tid och rum, större krav på planering och att utbildningsformen innebär mer självständigt arbete. Lärarna har lite olika uppfattning om vilken den största skillnaden är, men tycker att de har fått mer personlig kontakt med eleverna, att individualiseringen ökar, men att det finns fördelar med "stordrift", d v s att läraren kan gå igenom en sak med många elever på en gång, vilket inte alltid blir fallet i distansutbildningen.

Merparten av eleverna, 51%, anser att undervisningen har blivit mer individualiserad och bara 22% tycker att det inte är någon skillnad om utbildningen är på distans eller inte. Hälften av lärarna tycker också att undervisningen blir mer individualiserad, medan en lärare tycker att det var svårare att individualisera, eftersom kontakten är glesare. Distansformen kan innebära en svårighet för läraren att klara av balansen mellan att styra och tala om för eleven vad den ska göra, och samtidigt ge utrymme för eleven att självständigt söka kunskap. Individualisering innebär ju inte bara att man får svar på sina frågor och får individuell hjälp, utan att man också får större möjligheter att själv påverka sin utbildning.

Eleverna har varit nöjda med de sociala kontakterna, och det vanligaste har varit att man har haft kontakt både med lärare och kurskamrater 1 g/14:e dag. Eleverna tycker att de sociala kontakterna med lärarna har fungerat lite bättre än med kurskamraterna. Lärarnas uppfattning varierar från bra till mycket bra, så de distansöverbyggande hjälpmedlen har uppenbarligen fungerat. Trots detta ville lärarna i fortsättningen arbeta mer med par- och gruppövningar och göra t ex restaurangbesök, studiebesök tillsammans med gruppen för att ytterligare förbättra den sociala kontakten, men en del elever anser sig inte ha möjlighet att träffa sina kurskamrater mer än de ordinarie kursträffarna p g a andra åtaganden, vilka också har bidragit till att de har valt just distansformen.

Tekniken är ju ett sätt att just överbygga det fysiska avståndet mellan läraren och de studerande i distansutbildningen, men samtidigt är det viktigt att komma ihåg att det bara är ett medel för kommunikation, och att tekniken inte är ett självändamål i sig.

⁸⁰ Bååth (1996), s 11

"Distance education is a mode of education in which the student and the teacher are separated in time and/or space and where two way communication takes place through non traditional means for the most part"⁸¹.

CDE:s definition sätter tekniken i centrum och de pedagogiska frågeställningarna berörs inte. Definitionen behandlar inte heller grupper av elever, former för undervisningens organisation eller mål för utbildningen. Mycket av diskussionerna kring distansutbildningen, både Sverige och inom EU, har handlat om just tekniska aspekter. Men även om tekniken gör framsteg, vilket kan medföra ökade och förändrade möjligheter till kommunikation med teknikens hjälp, kvarstår de pedagogiska frågeställningarna, om hur man lägger upp och bedriver distansutbildning på bästa sätt⁸².

Det är viktigt att valet av medier görs utifrån pedagogiska kriterier, men det innebär ofta svårare problemställningar att sätta sig in hur pedagogik och metodik ska fungera i en distanssituation:

"However, it is much easier to discriminate between technologies on the basis of access or cost, than it is on teaching effectiveness. Basically, there is a lack of sound theory of media selection based on pedagogic criteria".

Bates, 1989⁸³

Det räcker inte med att bara köpa fler datorer och bättre utrustning för att kvaliteten på distansutbildningen ska öka. Det är ännu viktigare att noggrant specificera mål, innehåll, metoder och ramar för utbildningen⁸⁴.

I undersökningarna framkommer det att e-post, telefon och post har varit de vanligaste hjälpmedlen för kommunikation, och 75% av eleverna har använt de **tekniska** hjälpmedel som har ingått i kurserna. Både elever och lärare har varit nöjda till mycket nöjda med hur kommunikationssätten har fungerat.

De flesta elever, över 80% ansåg att de hade tillräckliga kunskaper i IT för att klara kursen, och alla lärarna tyckte att deras kunskaper räckte till. Över 56 % av eleverna säger sig ha fått ökade kunskaper i IT genom att använda datorn som ett hjälpmedel i utbildningen. Det som var överraskande, var att det var så många som 13 elever som uppgav att de hade liten datorvana och tre elever hade ingen datorvana alls, och detta trots att 32 elever av 37 hade tillgång till dator hemma. Det innebär att det är många elever som står inför utmaningen att både lära sig ett främmande språk och data. Det

⁸¹ Holmberg, Lundberg, Sipos-Zackrisson (1996), s 11

⁸² Holmberg, Lundberg, Sipos-Zackrisson (1996), s 12

⁸³ Dahlgren, s 14

⁸⁴ Dahllöf, Grepperud och Palmlund (1996), s 194

kan inte nog understrykas vikten av introduktion när det gäller det tekniska under dessa omständigheter.

En del elever har skrivit att de har haft problem med tekniken, och den tekniska genomgången i samband med kursstarten har inte fungerat tillfredsställande. Endast 21 elever har haft genomgång, och resten har alltså inte vetat om det eller har inte deltagit av andra skäl. Däremot har de flesta som har varit med vid den tekniska genomgången, ansett att den var tillräcklig.

Större kritik har i stället då riktats mot den tekniska supporten. 15 elever har haft support, men fyra tycker att den har fungerat dåligt och ytterligare fem tycker att den inte har fungerat så bra. Den tekniska supporten har också fått en del kritik i de öppna svaren. Lärarna har inte själva haft några större problem, men de har fått ökad arbetsbörda p g a att den tekniska supporten inte har haft tid att hjälpa alla. Lärarna har också fått hitta på andra lösningar för att kompensera att tekniken inte har kommit igång för alla elever. Här framgår det tydligt att det är viktigt att man redan i god tid innan man startar kursen, har förberett för teknisk support och teknisk genomgång. Alltför mycket dyrbar tid förloras annars, och den distansmetod som kursen är planerad för kanske inte går att genomföra.

De flesta elever, (13 st) upplever distansutbildningens kvalitet som bättre än kvaliteten i utbildning som inte är på distans. Några tycker dock att den är sämre, (6 st), och tolv elever tycker inte att det är någon skillnad. Lärarna har ganska olika uppfattningar. Två lärare tycker att distansutbildning blir en "minimerad" kurs, medan en annan lärare anser att kvaliteten ligger i att man kan nå fler och att undervisningen blir mer individualiserad. En lärare tycker att det kan vara svårare att uppmärksamma en del elever, men säger samtidigt att det är ett problem som kan övervinnas med lämplig metod.

Så många som 32 elever av 37 har trivts med att studera på distans och 31 elever kan tänka sig att göra det igen. Att lärarna också har trivts med distansformen och gärna har distanskurser i fortsättningen, pekar tydligt på att utbildningen har fungerat bra, även om det finns en del faktorer som behöver ändras i fortsättningen, som teknisk genomgång, teknisk support m m.

Både i litteraturen⁸⁵ och i min undersökning bland lärarna finner jag stöd för uppfattningen att distansutbildningen också kommer att påverka den utbildning som inte är på distans, och gränserna mellan dessa utbildningsformer kommer att bli alltmer otydliga. Detta gäller både i vilken form utbildningen sker, distansundervisning eller närundervisning, men också vilken roll läraren har, den som förmedlar eller den som handleder. Den begreppsförvirring som finns redan idag beträffande vad som är

⁸⁵ Långt bort och mycket nära (1992), s 110

distansutbildning, kommer förmodligen att tillta, allteftersom de olika formerna för utbildning går i varandra.

Distansutbildning kan som definieras på många olika sätt, vilket har framgått att den inledande litteraturstudien, men jag skulle vilja sluta med ett citat från von Weiler, (1994) som beskriver distansutbildning på följande sätt:

"... computer-mediated communication is like a loom. The threads of experience each participant brings to the loom from the warp and weft of the fabric of learning. The weaver first threads the warp on the loom, determining the overall pattern of the cloth. The course planner threads the education loom with warp threads of course outline and plan. With warp threads in place, weft threads are added. Qualities of the threads used affect the design decisions and the pattern of final woven fabric. The weft threads for the educational loom are spun by the life experiences of all participants, each with a different texture. Every weft thread added to the cloth causes it to change and grow. As each learner contributes a thread of discussion to the learning experience, the cloth of learning is formed"⁸⁶.

Genom att studera litteraturen om distansutbildning och göra enkät- och intervjuundersökningarna, har mina perspektiv beträffande distansutbildning och vetenskaplig metod vidgats väsentligt. Intresset för resultatet av undersökningar har varit stort både, inom C3L:s ledning och bland mina kollegor, distanslärarna. Undersökningarna har speglat distansutbildningen ur både lärar- och elevperspektivet och har därför givit en bild av vad som har fungerat bra, och vad som behöver ändras till fortsatta kurser. Det har givit oss som arbetar med distansutbildning på C3L värdefulla erfarenheter och en plattform till fortsatt utveckling av vår distansutbildning.

Distansutbildning "handlar om att vilja, våga och kunna!"⁸⁷, som rapporten om utvärdering av Distansprojektet vid Umeå universitet 1987-1993, heter och det gäller nog både distanselever och distanslärare.

⁸⁶ Burge (1995), s 151

⁸⁷ Dahllöf, Grepperud och Palmlund (1996), s viii

REFERENSER:

Bates, B. (1993) Theory and practice in the use of technology in distance education. I: Keegan, D. (red) *Theoretical principles of distance education*. Padstow, Cornwall: TJ Press.

Burge, L. (1995) Electronic highway or weaving loom? Thinking about conferencing technologies for learning. I Lockwood, F. (red) *Open and distance learning today*. Padstow, Cornwall: TJ Press (Padstow) Ltd.

Bååth, J. A. (1994) *Distansutbildningens grunder*. Saltsjöbaden: Du-Konsult.

Bååth, J. A. (1996) *Handbok för distansutbildare*. Stockholm: Utbildningsförlaget Brevskolan.

Dahlgren, E. (199?) *Att undervisa för förståelse på distans?* Distansutbildning i utveckling. Rapport nr 2. Umeå: Umeå universitets tryckeri, Humanisthuset.

Dahlöf, U., Grepperud, G. och Palmlund, I. (1996) *Att vilja, våga, kunna*. Distansutbildning i utveckling. Rapport nr 5. Umeå: Umeå universitets tryckeri, Humanisthuset.

Evans, T och Nation, D. (1996) Opening education: Global lines, local connections. I: Evans, T och Nation, D. (red) *Opening education: Policies and practices from open and distance education*. Padstow, Cornwall: TJ Press (Padstow) Ltd.

Fogelberg, A. (1995) *Utveckling av distansundervisning* Distansutbildning i utveckling. Rapport nr 12. Umeå: Umeå universitet

Försvarsmedia (1990) *Distansutbildning med datorstöd: Behov och möjligheter*.

Garrison, D. R (1993) Theory and practice in the use of technology in distance education. I: Keegan, D. (red) *Theoretical principles of distance education*. Padstow, Cornwall: TJ Press (Padstow) Ltd.

Holmberg, B. (1989) *Distance teaching of modern languages*.
Hagen: FernUniversität – Gesamthochschule.

Holmberg, B. (1995) *Theory and practice of distance education*. (2:a utg).
London: Routledge.

Holmberg, C., Lundberg, M. och Sipos-Zackrisson, K. (1996) *Det första året: Utvärdering av det pedagogiska utvecklingsarbetet inom Konsortiet för nationell distansutbildning*.
Linköping: UniTryck

Holme, I. och Solvang, B (1996): *Forskningsmetodik – om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Studentlitteratur: Lund

Gustavsson, M. & Rosander, M. (1996): *Parametriska och icke-parametriska hypotesprövningsmetoder*. (Linköpings universitet, IPP, 1996).

Keegan, D. (1996) *Foundations of distance education*. (3:e utg).
London: Routledge

Kirkwood, A. (1995). Over the threshold: Media technologies for home learning.
I Lockwood, F. (red) *Open and distance learning today*.
Padstow, Cornwall: TJ Press (Padstow) Ltd.

McIlroy, A. och Walker, R. (1996) Total Quality Management. I: Evans, T och Nation, D. (red) *Opening education: Policies and practices from open and distance education*.
Padstow, Cornwall: TJ Press (Padstow) Ltd.

M. G. Moore (1993) Three types of interaction. I Harry, K., John, M. och Keegan, D. (red) *Distance education: New Perspectives*.
Chatham, Kent: Mackays of Chatham PLC.

Patel, R. & Davisson, B. (1991): *Forskningsmetodiken grunder: Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Studentlitteratur: Lund

Sauvé, L. (1993) Theory and practice in the use of technology in distance education. I: Keegan, D. (red) *Theoretical principles of distance education*.
Padstow, Cornwall: TJ Press (Padstow) Ltd.

Starrin, B. och Svensson, P.-G. (red). (1994): *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*.
Studentlitteratur: Lund

Trost, J. (1993): *Kvalitativa intervjuer*.
Studentlitteratur: Lund

Undheim, J. (1985): *Statistik från ord till formel*.
Studentlitteratur: Lund.

Utrednings- och forskningsarbete, 10 p, Studiehandledning. Vuxenpedagogik 2, utgiven
av Brobygggarprojektet vid Linköpings universitet, 1996.

Utbildningsdepartementet. (1992) *Långt borta och mycket nära – En förstudie om
svensk distansutbildning*. Ds 1992:3
Stockholm: Regeringskansliets offsetcentral.

Utbildningsdepartementet. 1994 års läroplan för de frivilliga skolformerna, Lpf 94.

INTERVJUGUIDE: *Distansutbildning i språk ur lärarperspektiv på grundläggande- och komvuxnivå.*

ALLMÄN BAKGRUND

1. I vilka ämnen undervisar du på distans?
2. Hur länge har du arbetat med distansutbildning?
3. Hur kom det sig att du började?
4. Hur många lektionstimmar har du haft på distanskursen/kurserna jämfört med en "vanlig kurs", d v s en kurs som inte är på distans?
 - Hur lång tid har gått åt till undervisning per telefon/fax/datakommunikation?
 - Rättning och efterarbete?
 - Planering och egen utveckling?
5. Vad tycker du är den största skillnaden mellan distansutbildning och "vanlig utbildning", d v s utbildning som inte är på distans?

HUR ÄR DET ATT VARA LÄRARE I EN DISTANSKURS I SPRÅK?

6. Har du fått stöd/hjälp under planeringen och genomförandet av kursen/kurserna från mera erfarna distanslärare?
7. Hur ofta har du kontakt med dina elever?

8. Hur tycker du att de sociala kontakterna har fungerat?
9. Har du något förslag på hur man kan göra för att förbättra den sociala kontakten?
10. Är det lättare/svårare att sätta betyg? Har du bättre/sämre underlag för din betygssättning?
11. Vad är din uppfattning om kvalitén när det gäller distansutbildning jämfört med "vanlig utbildning", d v s undervisning som inte är på distans?
12. Vad tycker du har varit lättast/svårast?
13. Vad tycker du har fungerat bra/mindre bra?
14. Finns det fördelar/nackdelar med den här utbildningsformen för dig som lärare?
15. Hur ser din arbetsmiljö ut?
16. Arbetar du hellre dag-eller kvällstid?
17. Har du trivts med att undervisa på distans?
18. Skulle du kunna tänka dig att bara undervisa på distans?

ÄR METODIKEN ANNORLUNDA I DISTANSUTBILDNING?

19. Vilket undervisningsmaterial använder du? Särskilt material för distansutbildning? Använder du andra lärares material? Byter ni material?
20. Har du haft pedagogiska diskussioner med dina kollegor beträffande distansutbildning?
21. Anser du att din lärarroll är annorlunda, när du är distanslärare jämfört med när du har "vanlig undervisning", d v s undervisning som inte är på distans?
22. Tycker du att det är lättare/svårare att individualisera när du arbetar med distansutbildning?

- 23. Är det någon skillnad att undervisa på distans på lägre eller högre nivå?
- 24. Passar alla elever att läsa på distans?

HUR ANVÄNDS TEJNIKEN SOM HJÄLPMEDEL?

- 25. Vilket/vilka tekniska hjälpmedel har ni använt för kommunikation?
- 26. Hur har ni valt dessa tekniska hjälpmedel?
- 27. Har det kommunikationssätt ni har använt fungerat bra?
- 28. Har alla i kursen använt de tekniska hjälpmedel som ingår i kursen?
- 29. Har du och dina studerande haft tillgång till teknisk support och så fall, hur har den fungerat?
- 30. När du ska starta en ny distanskurs, vilket tycker att man ska börja med, introduktion i ämnet eller en teknisk genomgång?
- 31. Tycker du att dina kunskaper i IT har varit tillräckliga för att genomföra kursen/kurserna på ett bra sätt?

VAD KAN MAN GÖRA FÖR ATT FÖRBÄTTRA DISTANSUTBILDNINGEN?

- 32. Är det något som du skulle vilja ändra på till nästa kurs?
- 33. Vad tycker du man ska göra för att på bästa sätt utveckla distansutbildningen?
- 34. Vilka råd skulle du vilja ge till blivande distanslärare?

Hej!

Jag heter Lena Dafgård och är språklärare på C3L/Tyresö komvux, där jag bl a arbetar med distansutbildning. För att vidareutbilda mig, studerar jag också vuxenpedagogik 2 på distans vid Linköpings universitet, och eftersom jag är särskilt intresserad av just distansutbildning, har jag valt det som ämne för min B-uppsats. Jag skulle uppskatta mycket om du tog dig tid och svarade på den här enkäten, som handlar om hur du tycker att distansutbildningen i språk har fungerat på C3L/Tyresö komvux. Du är en av ca 75 elever som ingår i undersökningen, som kommer att utgöra en del av min uppsats. För att undersökningen ska bli tillförlitlig, är det mycket viktigt att så många som möjligt svarar på enkäten. Även om du har avslutat eller avbrutit dina studier, är dina synpunkter mycket väsentliga. Resultatet av undersökningen kommer också att användas av mig och mina kollegor för att vidareutveckla och förbättra distansutbildningen på C3L.

Alla elever som ingår i undersökningen är anonyma, d v s du ska inte skriva ditt namn. Din lärare delar ut enkäten i ett kuvert när ni träffas, och när du besvarat frågorna, lägger du tillbaka enkäten i kuvertet och klistrar igen det. Lämna kuvertet till din lärare. Du, som inte träffar din lärare, får enkäten per post. Då använder du det frankerade svarskuvertet för att skicka tillbaka enkäten till mig. Jag vill gärna ha tillbaka enkäten så snart som möjligt, men **senast den 11 maj**.

Enkäten består av kryssfrågor och frågor där du ska skriva dina svar. Om utrymmet inte räcker till, skriv gärna på baksidan med hänvisning eller på annat papper.

Jag tackar på förhand för din medverkan!

Med vänlig hälsning

Lena Dafgård

Fagerlundsvägen 14
lena.dafgard@swipnet.se
148 71 Sorunda

Tel. 08/530 431 92

1. Vilket/vilka ämnen studerar du på distans och på vilken/vilka nivåer?

☐ Engelska	☐ Svenska	☐ Tyska
☐ Grundläggande	☐ Gymn. A	☐ Gymn. A
☐ Gymn. A	☐ Gymn. B	☐ Gymn. B
☐ Gymn. B		

2. Hur länge har du studerat på distans? _____

3. Vad var orsaken/orsakerna till att du valde distansutbildning?

4. Hur många lektionstimmar (fysiska träffar à 60 min.) har ingått i kursen?

5. Vad tycker du om antalet fysiska träffar?

☐ För få	☐ Lagom antal	☐ För många
---------------------------------	--------------------------------------	------------------------------------

6. Hur ofta har du haft kontakt med din lärare (Gäller all slags kontakt d v s lektion, e-post, telefonsamtal, fax m m)

☐ 1-2 gånger/vecka	☐ 1 gång var 14:e dag
☐ 1 gång var tredje vecka	☐ 1 gång/månad

7. Hur tycker du att de sociala kontakterna har fungerat mellan dig och din lärare?

☐ Mycket bra ☐ Ganska bra ☐ Ej så bra ☐ Dåligt ☐ Ej tagit ställning

8. Hur mycket hjälp har du fått av din lärare?

☐ Mycket ☐ Tillräckligt ☐ Lite

9. Hur ofta har du haft kontakt med dina kurskamrater? (Gäller all slags kontakt d v s lektion, e-post, telefonsamtal, fax m m)

☐ 1-2 gånger/vecka ☐ 1 gång var 14:e dag

☐ 1 gång var tredje vecka ☐ 1 gång/månad

10. Hur tycker du att de sociala kontakterna har fungerat mellan dig och dina kurskamrater?

☐ Mycket bra ☐ Ganska bra ☐ Ej så bra ☐ Dåligt ☐ Ej tagit ställning

11. Har du och dina kurskamrater träffats i smågrupper (fysiska) utöver kursens lektioner?

☐ Ja ☐ Nej

Om du har svarat nej, gå vidare till fråga 13.

12. Hur tycker du att dessa träffar har varit?

☐ Mycket givande ☐ Ganska givande ☐ Inte speciellt givande

13. Vad tycker du är största skillnaden mellan distansutbildning och "vanlig utbildning", d v s utbildning som inte är på distans?

-
14. Vad är din uppfattning om distansutbildningens kvalitet jämfört med "vanlig utbildning", d v s undervisning som inte är på distans?

☐ Bättre ☐ Ingen skillnad ☐ Sämre ☐ Ej tagit ställning

Kommentarer: _____

15. Tycker du att undervisningen har blivit mer individualiserad för att kursen har varit på distans?

☐ Ja ☐ Nej ☐ Ej tagit ställning

16. Vad tycker du har varit lättast?

17. Vad tycker du har varit svårast?

18. Vilket/vilka kommunikationssätt har ingått i kursen?

- ☐ E-post ☐ Telefon ☐ Fax ☐ Post
☐ Videokonferens ☐ Chat ☐ Annat _____

19. Hur har de kommunikationssätt som du har använt fungerat?

- ☐ Mycket bra ☐ Ganska bra ☐ Ej så bra ☐ Dåligt ☐ Ej tagit ställning

20. Har du använt de **tekniska hjälpmedel**, (e-post, telefon, fax, videokonferens, chat m m), som har ingått i kursen?

- ☐ Ja ☐ Nej ☐ Inte alla

Om du har svarat ja, gå vidare till fråga 22.

21. Varför har du inte använt de **tekniska hjälpmedel** som har ingått i kursen?

22. Hur mycket datorvana hade du när du började distanskursen?

- ☐ Stor ☐ Ganska stor ☐ Liten ☐ Ingen alls

23. Var har du tillgång till dator?

- ☐ Hemma ☐ Skolan ☐ Arbetet ☐ Annan plats: _____

24. Har ni haft någon teknisk genomgång i samband med kursstarten?

- ☐ Ja ☐ Nej ☐ Har ej deltagit

Om du har svarat nej eller har ej deltagit, gå vidare till fråga 27.

25. Vad gick ni igenom? (*Markera gärna flera alternativ*)

- ☐ E-post ☐ Filhantering ☐ Videokonferens
☐ Chat ☐ First Class ☐ Annat _____

26. Har den tekniska genomgången varit tillräcklig?

- ☐ Ja ☐ Nej ☐ Ej tagit ställning

27. Har du haft tillgång till teknisk support från skolan under kursen?

- ☐ Ja ☐ Nej ☐ Vet ej

Om du har svarat nej eller vet ej, gå vidare till fråga 29.

28. Hur har den tekniska supporten fungerat?

- ☐ Mycket bra ☐ Ganska bra ☐ Ej så bra ☐ Dåligt ☐ Ej tagit ställning

29. Hur har tekniken fungerat?

- ☐ Mycket bra ☐ Ganska bra ☐ Ej så bra ☐ Dåligt ☐ Ej tagit ställning

30. Har dina kunskaper i IT varit tillräckliga för att klara av kursen?

- ☐ Ja ☐ Nej ☐ Ej tagit ställning

31. Har du fått ökade kunskaper i IT genom att använda datorn som ett hjälpmedel i dina distansstudier?

- ☐ Ja ☐ Nej ☐ Ej tagit ställning

32. Vad tycker du har fungerat bra?

33. Vad tycker du har fungerat mindre bra?

34. Har du trivts med att studera på distans?

☐ Ja ☐ Nej ☐ Ej tagit ställning

35. Skulle du välja att studera på distans igen?

☐ Ja ☐ Nej ☐ Ej tagit ställning

Om du har svarat ja, gå vidare till fråga 37.

36. Varför skulle du inte välja att studera på distans igen?

37. Vad skulle du vilja ändra på till nästa kurs?

38. Hur är din studiesituation nu?

☐ Jag studerar på distans

☐ Jag har avslutat mina distansstudier

☐ Jag har avbrutit mina distansstudier

Om du studerar på distans eller har avslutat dina studier, gå vidare till fråga 40.

39. Vad var orsaken/orsakerna till att du avbröt dina distansstudier?

40. Kön: ☐ Man ☐ Kvinna

41. Ålder: _____

Enn tack för din hjälp!